

– Bistand smører

– Uten bistand ville støtten til fredsprosessen i Det palestinske området vært langt svakere, fastslår leder av FN-organisasjonen UNSCO Terje Rød-Larsen (bildet). Han mener at bistand er en avgjørende del av fredsprosesser av denne typen – for å «smøre» maskineriet i den politisk-diplomatisk kanal og for å gi befolkningen håp om en bedre framtid.

Tema: Palestina – side 12-15

– Bistand bremsar

– Bistand har liten effekt på å få i gang reformer. I land med dårlig styresett kan den dessuten virke som bremskloss, fastslår Verdensbankens forskningsdirektør Paul Collier. Han var nylig på Norgesbesøk for å presentere en ny rapport basert på case-studier fra ti afrikanske land.

Side 5

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 1 · 2000

Nandeeek Samanmali (22) syr seil for 300 kroner måneden.

FOTO: ODD IGLEBÆK

Norske bedrifter lokkes til Sri Lanka

Stadig flere små og mellomstore norske bedrifter etablerer seg på Sri Lanka. Billig og motivert arbeidskraft og lite byråkrati lokker. De norske bedriftene spenner fra møbelprodusenter til firmaer engasjert i miljøundersøkelser og data.

Side 16-17

Bundet Balkanbistand

Offisielt er bistand bundet til norske leveranser «ut» i norsk bistandspolitikk. Men for nødhjelpen til Balkan er det annerledes. Her blir kontrakter for titalls millioner beholdt norske firmaer.

Side 10

Åtte personer ble drept da ugandiske geriljasoldater angrep og tente på denne bilen i Sør-Sudan 13. januar i år.

FOTO: SCANPIX/REUTERS

På liv og død

3500 lokalt ansatte – med svært ulike trygghetsordninger

■ Den 13. januar rammet krigen i Sør-Sudan de to KN-medarbeiderne Esther Ulea Mania (40) og Simon Kenyatta Sebit (36). De to, som var lokalt ansatte for Kirkens Nødhjelp, satt i en bil sammen med seks personer fra distriktet. Bilen ble angrepet og stukket i brann like ved grensen til Uganda. Samtlige ble drept. Ifølge KN er det trolig opprørere som står bak drapene.

■ Med mer enn 3500 lokalt ansatte har de store norske hjelpeorganisasjonene et betydelig arbeidsgiveransvar.

Hva skjer når lokalt ansatte blir drept eller utsatt for ulykker? Hvilke erstatninger får de etterlatte? En undersøkelse Bistandsaktuelt har foretatt tyder på at vilkårene varierer enormt.

■ Mens noen organisasjoner forsikrer de ansatte i Norge, mener Redd Barna – som har de dårligste vilkårene – at det er viktig å unngå forskjellsbehandling i forhold til ansatte i samarbeidende organisasjoner i utviklingslandet.

■ NORAD har ikke noe slags pålegg i forhold til arbeidsvilkår for organisasjonenes

lokalt ansatte. – Dette betraktes helt og holdent som organisasjonenes eget ansvar, sier fungerende avdelingsdirektør Erling Eggen i NORAD.

■ Flere av de frivillige organisasjonene etterlyser klarere kjøreregler på området. – Det ville være ønskelig om NORAD og Utenriksdepartementet tok et initiativ for å komme fram til en mer lik praksis, sier informasjonssjef Ivar Christiansen i Norsk Folkehjelp.

Informasjonssjef Ivar Christiansen i Norsk Folkehjelp ønsker en samordning av arbeidsvilkårene for lokalt ansatte i frivillige organisasjoner.

FOTO: SCANPIX

Side 8-9

Når politiske realiteter neglisjeres

AV THOR S. LARSEN

DEBATT

FRA ENKELTE HOLD i NORAD blir jeg iblant møtt med påstanden om at vi ved Noragric er imot prinsippet om mottakeransvar. Det er vi ikke. Vi er alle som en overbeviste om at bistand og nord-sør samarbeidet ikke har muligheter for å lykkes med mindre mottaker er «herre i eget hus» og har et genuint eierforhold til bistandsfinansierte tiltak.

Men jeg innrømmer at vi kan ha problemer med bistandens operasjonisering og praktisering av dette prinsippet. Selv om det står sentralt bl.a. i St. meld. nr. 19 (1995-96), i påfølgende stortingsproposisjoner og UD-strategier, og er blitt en bærebjelke i NORADs nye strategi, mangler analyser av hva mottakerbegrepet egentlig innebærer og hvordan de gode intensjonene kan settes ut i livet.

NORADs praktisering av mottakeransvaret neglisjerer ofte politiske realiteter i våre samarbeidsland i sør. Hos oss i Norge står lokal medbestemmelsesrett meget sterkt og nye makt er delegert til kommuner og fylker. Men i de fleste utviklingsland er oftest lokal medbestemmelsesrett og politisk innflytelse svært begrenset. Prioriteringer fremmes av finansdepartementer eller planleggingsdepartementer eller av kommisjoner som kan være direkte underlagt presidentembetet. Fattige mennesker på landsbygda og i utkantstrøk – som er norsk bistands viktigste målgruppe – deltar ikke ved forhandlingsbordene, og det er sjelden noen som taler deres sak. Utbredt korrupsjon i maktsjiktet gjør ikke saken bedre.

SELV OM VI ønsker å arbeide for bedre kår for fattigfolk og mennesker som er ressursvake – de som lider under vannmangel, sult, dårlig helse og mangel på kunnskap – må vi bare erkjenne at vi står overfor et tankekors: Når Norge møter i forhandlinger med utviklingslandene, er mottaker representert ved sentrale departementer og statsinstitusjoner. De prioriterer ofte prestisjetunge prosjekter til fortrenghet for mykere og mer diffuse tiltak som f.eks. menneskerettigheter og demokrati, sosial utvikling, matproduksjon og forsvarlig forvaltning av naturressurser. Fattigfolk blir taperne.

Vi skal heller ikke glemme at interessenter fra vår del av verden gjer-

Fattige bønder – norsk bistands viktigste målgruppe – deltar ikke ved forhandlingsbordene, og det er sjelden noen som taler deres sak, påpeker artikkelforfatteren.

FOTO: P. HØLLAND, SØRVIS

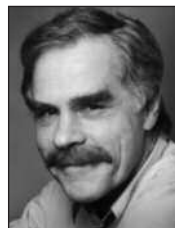
debatt

ne driver intens og målbevisst lobbyvirksomhet for å fremme sine egeninteresser. I land som har svak kompetanse og svake offentlige institusjoner gir lobbyvirksomheten spesielt gode resultater.

La meg illustrere dette ved et eksempel. Stortingsmelding nr. 19, påfølgende stortingsproposisjon, diverse budsjettproposisjoner, Utenriksdepartementets miljøstrategi og næringslivsstrategien vektlegger primærnæringsenes betydning som motor i utviklingslandenes økonomiske og sosiale utvikling. Det foreligger mengder av faglitteratur og rapporter som bekrefter det samme, og UD's politiske ledelse har i en årrekke avgitt til dels sterke politiske uttalelser som støtter dette synet. Men til tross for alle gode politiske og strategiske intensjoner har bilateral bistand til landbruk og fiske gått jevnt og trutt tilbake over de siste 20 år, fra 50 prosent i 1970 til et lavmål på 6,6 prosent i 1998 (se Bistandsaktuelt nr. 6 1999; NORADs egne tall). Det er nærliggende å anta at mottaker prioriterer noe annet enn fattigfolks livsvilkår.

DET HAR VÆRT satt søkelys på forholdene beskrevet over igjen og igjen – senest i to omfattende artikkelserier i Morgenbladet i begynnelsen av desember 1999. Praktisering-

NORADs praktisering av mottakeransvaret neglisjerer ofte politiske realiteter i våre samarbeidsland i sør.

Thor S. Larsen er avdelingsdirektør ved Noragric/ NLH.

en av mottakeransvaret blir stadig uformelt diskutert i frivillige organisasjoner og i forskningsmiljøene. Men det blir med dette som med været: Alle snakker om det, men ingen gjør noe med det. @bk: Derfor vil jeg nå utfordre NORADs direktør Tove Strand.

I forbindelse med lanseringen av NORADs nye strategi har hun understreket at NORADs arbeid skal være tuftet på «...kunnskap og analyser». Jeg ser gjerne at institusjonen hennes tar henne på ordet. Det er på tide med målrettet debatt og analyser basert på erfaring og kunnskap. NORAD kan f.eks. arrangere en internasjonal konferanse om samarbeid og mottakeransvar. En slik konferanse kan legges opp etter samme mal som NORADs konferanse om vannkraftutbygging som ble arrangert i 1994, og som ble en stor suksess.

Minst halvparten av konferansedeltakerne bør komme fra ulike offentlige og private institusjoner fra samarbeidsland i sør. Men det må også være plass til deltakere fra vår del av verden. Representanter fra bistandsmyndigheter i andre vestlige land, frivillige organisasjoner, forskningsinstitusjoner m.m. bør inviteres. Konferansens mål må være å bidra til mer realisme og dermed bedre praktisering av mottakeransvaret i norsk bistand. Dermed kan bistanden i større grad også komme fattigfolk til gode.

Vekst for de få, fattigdom for de mange?

AV PER PRESTGARD

REPLIKK

Halvard Lesteborg hevder i Bistandsaktuelt nr. 10/99 at tiltak for en jevnere fordeling av inntektene ikke løser fattigdomsproblemet. Lesteborg glemmer i sin artikkel «Fra utgifts- til inntektsfokus» at fattigdom dreier seg om mer enn å være fattig på penger og forbrukssteder. Det er heller ikke likegyldig hvordan en økonomisk vekst fordeles.

Det er i den internasjonale debatten en økende erkjennelse av at fattigdomsproblemet har flere dimensjoner ved seg. I tillegg til mangel på materielle goder inngår også bl.a. kjønnsdiskriminering, utrygghet, maktesløshet og sosial eksklusjon i fattigdomsbegrepet. Denne multidimensjonaliteten i fattigdomsbegrepet reflekterer de mangfoldige mål samfunnet (lokalt, nasjonalt og internasjonalt) har for utvikling.

Det er velkjent at fattigdom oppfattes ulikt av forskjellige grupper og kulturer. Det er de fattige selv som best vet hvordan fattigdommen oppleves og de vil ha sin strategi for å komme ut av situasjonen.

Med den etter hvert erkjente multidimensjonalitet i fattigdoms-komplekset er det også viktig at planlegging og politikkutforming åpner for en videre tenkning enn den tidligere konsentrasjon om økonomisk vekst og inntekt. En ensidig satsing på inntektsskaping uten å inkludere mulige andre kritiske aspekter ved folks fattigdom vil ikke føre fram.

I valg og utforming av midler til å bekjempe fattigdommen er det naturlig og nødvendig å ta utgangspunkt i årsakene til at fattigdom utvikler seg. Avhengig av hva som er utviklingsmålet er det viktig å identifisere de respektive grunner som ligger bak.

Per Prestgard er rådgiver i NORADs fagavdeling.

Mangel på økonomisk vekst og inntektsskaping vil i mange tilfeller være en av de viktigste årsaker, men vil sjelden være den eneste essensielle faktor. Skjevhet i økonomisk og politisk maktstruktur, vanstyre, mangel på demokrati og deltakelse, utelatelse fra sosiale tjenester og sosial eksklusjon er eksempler på årsaker til fattigdomsutvikling som kan forklare hvorfor store folkegrupper ender opp som og blir værende fattige.

I erkjennelse av at fattigdomsproblemet er sammensatt og at årsakene til fattigdomsutvikling er mange, blir det for enkelt å fokusere bare på inntektsskaping. «Trickle down»-effekt og troen på at økonomisk vekst alene skal kunne avhjelpe situasjonen for de fattige er derfor forlatt.

(Innlegget er forkortet, red.)

bistands
aktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 1/00 – 3. årgang

Ansvarlig redaktør:
Raymond Johansen

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gunnar.zachrisen@norad.no

Redaksjonssekretær:
Arve Norheim

Journalister:
Bibiana Dahle Piene
bibiana.piene@norad.no
Odd Iglebæk
oddigle@online.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 20 64

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 20 41

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
ok design as, Larvik #2121

Trykk:
Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:
Bistandsaktuelt,
c/o Norsk Fredskorpssamband
Drift A/S, boks 6747
St. Olavs plass, 0130 Oslo.
Telefon: 22 99 46 00.
Fax: 22 99 46 01.
E-post: kari.svisdahl@fks.no

Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykkes ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Mandag 31. januar 2000

MÅNEDENS SITAT:

«Vi må ta et oppgjør med de nasjonale særinteressene, senke flaggene, stikke fingeren i jorda...»

Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson tar et oppgjør med givere og giverland som «heiser sine nasjonale flagg på hver sin teig og tue», Vårt Land 19. januar 2000.

Gledelig vekst

LEDER

Internasjonal bistand fra rike til fattige land øker igjen etter fem år med nedgang, framgår det av ny statistikk fra OECDs utviklingskomité DAC. Komiteen har nå framlagt tallene for 1998, som viser en nominell økning på 6,6 prosent.

Dette er en meget gledelig melding ved inngangen til et nytt årtusen. Vi må håpe at dette innevarsler en ny periode i internasjonal politikk der fokus i Nord ligger på andre verdier enn tidligere. En tiltakende og rask «globalisering» mellom de dominerende økonomiske makter – men uten at den 3. verden var med på ferden – kjennetegnet den perioden vi har lagt bak oss. Stadig mer stengte grenser mot Sør, en laber interesse for globale fora som FN og redusert bistand fra Nord til Sør var noen av dens pussige kjennetegn.

Hjelpeoperasjoner til enkelte land i Asia i etterkant av den asiatiske finanskrisen sommeren 1997 kan ha hatt en innvirkning på DAC-tallene, men er forhåpentligvis ikke hele forklaringen. Ser man på bakgrunnsdataene var det ikke de europeiske land som ledet an i bistandsveksten i 1998. Sverige, Frankrike og Tyskland sto alle for en nedgang. Først og fremst var det USA og Japan (sistnevnte er verdens største bistandsgiver) som bidro til den store oppgangen blant OECD-landene i 1998, med vekst på henholdsvis 17 og 23 prosent. Når verdens to store økonomiske elefanter setter opp farten så vil det merkes, men det skal også sies at særlig den førstnevnte har sovet godt når punktet «Utviklingsbistand til fattige land» har vært oppe på dagsorden i tidligere år. USA er svært langt fra å oppfylle FNs mål om å yte 0,7 prosent av brutto nasjonalinntekt til de fattige land.

Den totale bistanden til utviklingsland fra OECD (de rike industriland) var i 1998 på 51,5 milliarder dollar (rundt 400 milliarder kroner). Dette kan høres ut som store tall, men er uhyre lite i forhold til andre globale pengestrømmer. (Hver dag skifter for eksempel 1.500 milliarder dollar eier på verdens valutabørser.)

Samtidig må det minnes om at det også foregår en betydelig pengeoverføring motsatt vei – i form av renter og avdrag på utviklingslandenes gjeld. Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) anslo nylig Afrikas gjeld til 2700 milliarder kroner ved utgangen av 1999. I tillegg kommer gjelden som bæres av utviklingsland i Asia og Latin-Amerika. Finner man ikke en god løsning på disse problemene – i form av omfattende gjeldsletteordninger – vil det være uhyre vanskelig å bidra til vekst og framgang i utviklingslandene gjennom andre virkemidler.

Det må også kunne fastslås at hjelpebehovene i mange utviklingsland er enorme. Nærmere 1,3 milliarder mennesker i verden lever fortsatt på mindre enn 1 dollar om dagen. I Norges samarbeidsland Etiopia er gjennomsnittlig levealder fortsatt bare 43 år. I Bangladesh er det fortsatt bare 39 prosent av den voksne befolkning som kan lese og skrive. Aids-epidemien stiller hele Afrika sør for Sahara i fare for å havne i en omfattende samfunnsmessig krise. Svakt fungerende politiske og samfunnsmessige institusjoner, lav produksjon, en svak infrastruktur, et elendig helsevesen og en lite utviklet skole preger mange av de land som i dag sliter med de største tilgjengsproblemene.

Med internasjonale råvarepriser på et historisk lavmål har de fattigste landene i den 3. verden hatt liten eksportvekst de siste årene. De har også i liten grad lyktes med å tiltrekke seg internasjonale investeringer som kunne bidra til økonomisk vekst og framgang. Derfor er internasjonal bistand fortsatt viktig for å få i gang en positiv og bærekraftig økonomisk utvikling i mange land, når det skjer i form av et reelt samarbeid mellom partene om et felles mål.

GZ

– Vi må bli flinkere til å sørge for at de myndighetene som gir penger til bringer informasjonen videre til befolkningen, sier Mette Masst, som leder NORADs arbeidsgruppe mot korrupsjon.

FOTO: BIBIANA D. PIENE

– Vi må også forandre oss!

rett på sak

HVEM:
Mette Masst,
underdirektør
i NORAD.

HVA:
Åpenhet,
innsyn, organi-
sasjonskultur,
givernes
innflytelse,
krav til mot-
takerland.

HVORFOR:
Har ledet
arbeidet med
NORADs nye
handlingsplan
mot korrup-
sjon.

• BIBIANA DAHLE PIENE

Det holder ikke å kreve mer ansvarlighet og større åpenhet fra myndighetene i samarbeidslandene. Dersom den intensiverte kampen mot korrupsjon skal ha noen troverdighet og bli mer enn en moralsk øvelse, må man også granske sin egen organisasjonskultur og måten man driver bistand på.

Det mener underdirektør Mette Masst, som leder NORADs arbeidsgruppe mot korrupsjon. Grupper ble opprettet som følge av utviklingsminister Hilde Frafjord Johnsons lansering av NORAD som internasjonal frontorganisasjon mot korrupsjon, og like før årsskiftet kunne gruppa legge fram en egen handlingsplan for NORADs anti-korrupsjonsarbeid for de neste to årene.

Hemmelighetskultur. Planen inneholder en rekke anbefalinger og konkrete innspill til hvordan NORAD kan fronte den internasjonale kampen mot korrupsjon. Blant tiltakene kan nevnes intensivert støtte til frivillige organisasjoner som jobber mot korrupsjon, og et aksjonsforskningsprosjekt i to til fire land, som systematisk skal analysere korrupsjonsutviklingen og innhente erfaringer fra korrupsjonskampen.

Men et av de viktigste punktene i planen omhandler NORADs egen virksomhet, påpeker Masst.

– I dag påkaller vi åpenhet og innsyn hos våre partnere. Men hvor flinke er vi selv til å åpne for innsyn i vår egen virksomhet? Vi har ofte latt oss påvirke av samarbeidslandenes hemmelighetskultur, sier hun.

Reell debatt. – *Hvor mye ansvar må bistandsgivere ta for utviklingen av korrupsjons- og bestikkelseskulturen som mange fattige land sliter med i dag?*

– Måten vi har drevet bistand på har overhodet ikke fremmet innsyn og åpenhet, innrømmer Masst.

– Vi har heller ikke stilt krav om mer demokratisk kontroll. For eksempel har vi aldri lagt vekt på at samarbeidslandenes parlamenter skal ha mulighet til å ta statsbudsjettene opp til reell debatt, utdypes Masst.

– *Og dette skal NORAD forandre på nå?*

– Vi må bli flinkere til å sørge for at de myndighetene som gir penger til bringer informasjonen videre til befolkningen. Vi har vært alt for lite bevisste på dette. Men også vi givere må innrømme at heller ikke vi liker «utidig» innblanding fra opposisjonspolitikere og andre, som kanskje har helt andre prioriteringer. Tradisjonelt har man nok likt best å forholde seg til finansdepartementenes byråkrater.

Heretter skal NORAD insistere på mer innsyn i det som foregår i bistanden. Organisasjonen skal selv gå foran som et godt eksempel, og legge ut informasjon om alle bevilgninger på internett.

Tankegangen får støtte blant forskere på utviklingsarbeid. Flere påpeker at om NORADs korrupsjonsarbeid skal være troverdig, må organisasjonen endre holdning. Av mange er NORAD oppfattet som en lukket og vanskelig organisasjon å få informasjon fra; nå skal man bli langt mer imøtekommende overfor blant annet norske journalister.

– En annen ting vi heller aldri har tenkt på tidligere, er å gi journalister i samarbeidslandene informasjon om vår virksomhet der, slik at de kan bruke dette til å kontrollere sine egne myndigheter, sier Masst.

Først ute. Selv om kampen mot korrupsjon nå står høyt oppe på de fleste givverlands agendaer, er Norge først ute blant de nordiske landene med en egen plan for hvordan anti-korrupsjonsarbeidet skal gjennomføres hele organisasjonen.

Ifølge arbeidsgruppa laget SIDA i 1997 et sett med retningslinjer mot korrupsjon, men disse er under revisjon. I Danida er en saksbehandler øremerket til en lignende oppgave, mens FINNIDA ennå ikke har satt igang konkrete tiltak.

”
Måten vi har drevet bistand på har overhodet ikke fremmet innsyn og åpenhet.

Handler om tillit. En av de store utfordringene fremover vil bli å kombinere anti-korrupsjonsarbeidet med praktiseringen av mottakeransvaret. Norge er blant de landene som har gått lengst i å sette mottakeren i førersetet. Men dette både øker faren for at pengene blir misbrukt, og gir et kinkig dilemma når man samtidig

fokuserer på korrupsjon.

– *Hvordan kan man praktisere mottakeransvar i land der korrupsjonen blomstrer?*

– Dette handler i bunn og grunn om tillit. Det er ikke til å komme bort i fra at de fleste av våre samarbeidsland er gjennomstyret av korrupsjon. Hvordan skal vi kunne stole på at de bruker våre penger slik det er avtalt? spør Masst.

– *Betyr dette at man må satse på bedre givverkontroll?*

– Mer kontroll fra vår side er ingen god løsning. Vi må heller skaffe oss bedre kunnskap om de institusjonene vi velger å samarbeide med, og satse mer på å styrke dem. Men dette kan ta tid, og det kan tenkes at vi midlertidig må gå noen skritt tilbake, og føre en mer direkte kontroll.

Uganda og Mosambik i tet

Krig, korrupsjon og manglende reformer bremser gjeldslette-prosessen

Norske samarbeidsland har svært ulike utsikter til å bli en del av de nye internasjonale gjeldslette-ordningene, framgår det av en studie sosialøkonomen Dag Aarnes har gjort for NORAD.

• GUNNAR ZACHRISEN

Aarnes har tatt for seg syv av Norges samarbeidsland: Uganda, Mosambik, Angola, Etiopia, Malawi, Tanzania og Nicaragua. Alle er berettigede for «medlemskap» i HIPC, men det er svært varierende i hvilken grad landene har klart å leve opp til de betingelser kreditorene har stilt. Uganda og Mosambik har nådd lengst, og er i ferd med å motta betydelig gjeldslette under HIPC-ordningen.

Positivt i Uganda. – Effekten av gjeldslette, som følge av HIPC-ordningen, på disse to landene, har allerede vært betydelig – og vil kunne bli enda mer merkbar. Det gjelder

særlig Mosambik, sier Aarnes.

Han viser til at Ugandas gjeldsforpliktelser, målt som gjeldsbetaling i prosent av landets totale eksport, har sunket fra 32 til 13 prosent. Samtidig kan den, dersom HIPC 2 blir en realitet, bli så lav som 7-9 prosent. For Mosambik har forholdet gjeldsbetaling – eksportverdi blitt redusert fra 27 til om lag 7 prosent – og kan, med HIPC 2, ende opp så lavt som 5 prosent.

Seier gir gjeldslette? Angola forventes på sin side å kunne nå fram til HIPC's inngangsportale i løpet av 3-4 år, dersom kreditorene tillater det. Landets vei til gjeldslette vil være helt avhengig av den militære og politiske utvikling. En fredsavtale eller en endelig seier over Jonas

For Uganda og Mosambik har effekten av gjeldslette allerede vært betydelig.

Savimbi gerilja vil kunne få fortgang i prosessen.

Etiopia, Tanzania og Nicaragua har på sin side hatt foreløpige gjennomganger av sin gjeldssituasjon og etterlevelsen av HIPC-betingelsene så langt.

– Ut fra de siste informasjonen jeg har fått, vil jeg tro at Etiopia blir satt på venteliste som følge av konflikten med Eritrea, sier Aarnes.

Tanzania vil trolig be om å bli innlemmet i HIPC-ordningen i løpet av inneværende år, og har en høy stjerne hos Verdensbanken og IMF. Uansett HIPC eller ikke vil landet ha betydelig reduserte gjeldsforpliktelser om noen år. Verdien av renter og avdrag vil i 2005 være på 220 millioner dollar, sammenlignet med 330 millioner i dag.

Svak innsats. I tilfellet Nicaragua kan manglende tempo i reformprosessen og regjeringens påstått manglende innsats mot korrupsjon føre til forsinkelser i forhold til gjeldslette.

Malawi og Zambia ligger på sin side trolig «bak skjema» som følge av treg eller manglende oppfølging av sine reformprogrammer.

– Det er mye politikk i dette. Man kan undre seg på hvorfor et land som Mosambik får sette i gang med gjeldslette, mens Zambia ikke får lov. Det er vanskelig å se rene objektive kriterier, sier Aarnes.

Han har inntrykk av at også IMF og Verdensbanken legger mye politikk i sine vurderinger, selv om det formelt gis økonomiske begrunnelser for når det er «stop» eller «go».

GJELDSLETTE

FAKTA

HIPC-initiativet (Highly Indebted Poor Countries initiative) Initiativ for å fremme gjeldslette for fattige svært gjeldstyngede land.

HIPC 1 – gjeldslette-initiativ som definerer krav til land som ønsker gjeldslette. 41 fattige utviklingsland er godkjent som gjeldsberettigede ut fra visse forutsetninger. Målet var en reduksjon på 80 prosent av den totale gjeldsbyrden fra bilaterale og kommersielle kreditorer, samt særlige ordninger med IMF og Verdensbanken.

HIPC 2 – mulig oppfølger av HIPC 1 med mindre rigide krav til de gjeldstyngede landene. G-7-landene og årsmøtene i IMF og Verdensbanken har i prinsippet støttet HIPC 2.

Ugandas gjeldsforpliktelser, målt som gjeldsbetaling i prosent av landets totale eksport, har sunket fra 32 til 13 prosent. Det kan gi rom for mer penger til helse og utdanning.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

– Klare krav til gjeldsland

Gjeldslette er ingen trylleformular for å bedre situasjonen for de fattige i utviklingslandene, advarer sosialøkonom Dag Aarnes. Han har gjort en studie for NORAD av konsekvensene av det internasjonale gjeldslette-initiativet HIPC 2 for norske samarbeidsland.

• GUNNAR ZACHRISEN

– Det er viktig å huske at HIPC-initiativet alene ikke er nok til å hjelpe gjeldstyngede land til ny økonomisk vekst og forbedringer innen helse og utdanning. De aktuelle utviklingslandene mottar allerede mer i form av internasjonal bistand enn de bruker på å betjene renter og avdrag, sier Aarnes.

Han viser samtidig til at gruppen av land innenfor HIPC-initiativet – til sammen 41 utviklingsland – bruker mye mindre på helse og utdanning enn de mottar i utviklingshjelp.

– Potensialet for å omfordele ressurser fra bistanden til prioriterte sektorer er i de fleste land høyere enn innsparingene man kan oppnå ved gjeldslette, sier Aarnes som har omfattende erfaring fra økonomisk analyse i forhold til utviklingsland.

Naiv tro. Sosialøkonomen, som er tilknyttet Nordic Consulting Group, har inntrykk av at det i de internasjonale aktivistmiljøene rundt gjeldslette hersker en naiv tro på at gjeldslette nærmest umiddelbart vil gi bedringer i fattigfolks livssituasjon. Også i det politiske miljøet kan det være en tendens til å overvurdere betydningen av gjeldslette for fattigdomsbekjempelse, mener han.

– Gjeldslette er selvsagt viktig, men politiske og sosiale reformer er også svært viktig. Og man må kunne si at også uten gjeldslette kunne flere av landene ha gjort mer for de fattige, blant annet ved å bruke mer av sine ressurser på områdene helse og utdanning, sier Aarnes.

Effekt på fattigdom. Han er glad for at den internasjonale debatten

Sosialøkonom Dag Aarnes mener Norge og andre bistands-givere må kople gjeldslette til krav om en bedre fordeling i samarbeidsland.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

rundt gjeldslette nå i større grad enn før fokuserer på gjeldslette-tiltakenes effekt på fattigdomsbekjempelse, og han ser positivt på at aktører som IMF og Verdensbanken spiller en så aktiv rolle. Men foreløpig er det langt fram til felles retningslinjer eller krav, for å sikre at de fattige også får nytte av tiltakene.

I den grad det er enighet i givermiljøene om forutsetninger synes det å være at en systematisk reduksjon i fattigdom ikke vil være mulig uten økonomisk vekst.

– Det er en klar kopling mellom redusert gjeld og et lands evne til å foreta investeringer og tiltrekke seg privat kapital fra utlandet – og på den måten skape vekst. Skal man få det til, må det i mange land sikres forutsigbarhet for investorer, blant annet gjennom opprydding i ineffektive systemer og kontroll med inflasjonen. Sistnevnte er i seg selv viktig for de fattigste, som alltid rammes verst av økende priser, sier Aarnes.

Innrøm konkurs! Han viser dessuten til betydningen av politiske refor-

mer, for å fremme en bedre fordeling i land med svært skjev fordeling av goder. Dette er situasjonen også i mange norske samarbeidsland. Aarnes mener at givene må bli enige om klare krav og forutsetninger før man undertegner en avtale med en regjering om gjeldslette.

– Gjeldsletteforhandlingene bør ta utgangspunkt i at en innrømmer at HIPC-landene er konkurs, og at det må ryddes opp i én operasjon. De årelange prosessene med forhandlinger er skadelige for landene og forsinkes prosessen med å få økonomiene deres på beina igjen, sier han.

FAKTA

• Afrika hadde en gjeld på 2700 milliarder kroner ved utgangen av 1999.

• Landene sør for Sahara hadde i gjennomsnitt en økonomisk vekst på 3,5 prosent i fjor.

(Kilde: Den afrikanske utviklingsbanken – AfDB)

– Bistand bremser reformer

Tankevekkende funn i ny Verdensbank-rapport om Afrika

Bistand bidrar i liten grad til å starte reformprosesser i mottakerlandene. I land med dårlig styresett kan penger og press fra giverhold til og med være en alvorlig bremsekloss for å skape endringer, skriver Verdensbanken i en ny rapport.

• BIBIANA DAHLE PIENE

RAPPORT

Den nye rapporten går direkte på forholdet mellom bistand og reformprosesser, og er en oppfølger til rapporten «Assessing aid», som ble utgitt i 1998 og vakte en voldsom interesse i giversamfunnet.

«Assessing aid» konkluderte med at bistand har liten fattigdomsreducerende effekt i land med dårlig styresett og svakt utviklede politiske institusjoner, og hadde en klar anbefaling: Sett pengene inn der de nytter. Flere giverland, deriblant Nederland, har fulgt oppfordringen, og lagt om bistanden.

Den nye rapporten går enda lenger.

Låse fast. – Bistand har ikke bare liten effekt på å få i gang reformer, den kan også låse fast land med dårlig styresett, fastslår Verdensbankens forskningsdirektør Paul Collier, som nylig var på Norgesbesøk for å presentere rapporten.

Rapporten er basert på case-studier fra ti afrikanske land. Alle landene har signert en rekke reformavtaler med giverne det siste tiåret, men resultatet har vært svært varierende.

– Dette har opplagt en sammenheng med hvor godt styresett landene hadde i utgangspunktet, sier Collier.

Et nøkkelfunn i rapporten er at det er kriser som skaper reformvilighet og forandring. Collier trekker frem Ghana som eksempel: – I 1983 var inflasjonen på 100 prosent, landet var bankerott, mens omtrent alle de bilaterale giverne trakk seg ut. Først da godtok landet IMF's og Verdensbankens krav om strukturrasjonalisering, sier han.

I dag regnes Ghana for å være et av de mest suksessrike landene i Afrika.

Tre faser. Han risser opp tre scenarier for når og hvordan giverne kan bistå mottakerlandene i reformarbeid.

– Bistand kan «låse fast» land med dårlig styresett, sier forskningsdirektør i Verdensbanken Paul Collier.

FOTO: BIBIANA DAHLE PIENE

det, med utgangspunkt i at landene har et dårlig styresett. Bistanden deler han i tre elementer – penger, kondisjonalitet (betingelser knyttet til bistand), og faglig bistand.

– I den første fasen, før reformene er initiert, vil verken penger eller kondisjonalitet i særlig grad bidra til å starte en reformprosess. Det

hele blir i stedet et spill, der mottakeren signerer avtaler, men ikke følger opp.

– Faglig bistand i denne fasen kan imidlertid være nyttig. Dette kan skape engasjement hos grupper av teknokrater i utviklingslandet, som kan bli en drivkraft mot politiske forandringer, fremholder Collier. Men denne bistanden må springe ut fra et reelt behov i mottakerlandet, understreker han.

I den neste fasen er noen reformer kommet på plass, og utviklingslandet er i endring.

– Her er både penger, press og faglig bistand nyttige elementer. Pengene kan gi inntrykk av at forandring lønner seg, og dermed skape oppslutning om reformene. Når det gjelder kondisjonalitet er det spesielt det presset som mottakerlandets myndigheter legger på seg selv som skaper fortgang i prosessen, sier den tidligere Oxford-økonomen.

I den tredje fasen, når en reform er kommet på plass, skjer forandringene som regel raskt. Da er det

viktig at giverne henger med, påpeker han.

Trekker seg for tidlig. – Det er i den tredje fasen at bistanden virkelig kan få fattigdomsreducerende effekt. Men til nå har giverne stort sett oppført seg stikk motsatt: Når reformer går på skinner, er det mange som trekker seg ut. Man bør i stedet ha en tidshorisont på minst 15 år, og fortsette å yte økonomisk assistanse i denne tida.

Betingelser og press har imidlertid mindre betydning i denne fasen

– Kondisjonalitet her kan ofte bli en hindring for fullt eierskap, sier Collier.

– Dette kan jo virke som etterpåklokskap. I en rekke land har giverne prøvd å jobbe fram reformer i en årrekke, uten å kommet særlig langt?

– Det er riktig. Zambia er for eksempel et land der giverne har brukt mye penger og kondisjonalitet de siste 15 årene, uten at dette har hatt effekt. Vårt klare råd er da å trekke seg ut.

”

Zambia er et land der giverne har brukt mye penger de siste 15 årene, uten effekt. Vårt klare råd er da å trekke seg ut.

Paul Collier, forskningsdirektør i Verdensbanken

Zambia er det ingen grunn til å støtte med bistand, fastslår Verdensbankens forskningsdirektør. Bildet er fra et valgkampmøte i 1996.

FOTO: SCANPIX/AP

Afrika på agendaen for Bondevik

• BIBIANA DAHLE PIENE

BESØK

Den 7. februar reiser statsminister Kjell Magne Bondevik på offisielt besøk til tre afrikanske land – Mosambik, Sør-Afrika og Nigeria. Besøket er et ledd i å bringe Afrika høyere på den politiske agendaen her hjemme.

Reisen har også et historisk sus over seg. Ifølge Utenriksdepartementet er dette det første bilaterale besøk fra Norge på statsminister-nivå til noe land i Afrika sør for Sahara, med unntak av Sør-Afrika.

Også utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson og statssekretær Harriet Berg i Nærings- og handelsdepartementet skal være med på ferden, mens NORAD er representert ved avdelingsdirektør Kjell Storløkken. Delegasjonen består for øvrig

av en rekke representanter fra Utenriksdepartementet, norsk næringsliv og Norges Eksportråd.

”

Vi vil styrke norsk engasjement og solidaritet med folkene og landene i Afrika.

Kjell Magne Bondevik, statsminister

Utvikle samarbeidet. – Regjeringens mål med reisen er å bidra til å styrke den politiske kontakten med nøkkelland i Afrika. Vi vil videreutvikle samarbeidet, og styrke norsk engasjement og solidaritet med folkene og landene i Afrika, sa Bondevik på et møte med næringslivet om det forestående statsbesøket.

Både politisk samarbeid, økt næringslivssamarbeid og bistand vil stå i fokus under besøket. En rekke bedrifter vil være representert i delegasjonen, hvorav 50 representanter vil være med til Sør-Afrika, 45 til Mosambik og 19 til Nigeria.

– Et overraskende høyt antall, sier administrerende direktør Per Andreas Vogt i Norges Eksportråd til Aftenposten.

Tre land. De siste årene har Mosambik vært den største enkeltmottaker av norsk bistand. I fjor fikk landet totalt 373,4 millioner kroner i støtte. Mosambik er også utpekt som «pilotland» under den nye strategien for næringsutvikling i Sør.

I Sør-Afrika er det allerede anlagt et bredt samarbeid på mange felt. Afrikas viktigste økonomiske nasjon er også en potensielt viktig samarbeidspartner for norsk næringsliv.

– I dag er utfordringen å videreutvikle samarbeidet, sa Bondevik på

et møte med næringslivet om det forestående statsbesøket.

Sivilt styre. Nigeria er Afrikas folkerikeste stat og en viktig oljelasjon. Landet ble nylig demokratisert etter mange års militært styre, men sliter fortsatt med alvorlige problemer både politisk og økonomisk.

Det norske besøket blir det første forsøket på å utvikle politiske forbindelser med den nye folkevalgte regjeringen i landet. Olje vil stå i fokus i en rekke av samtalene den norske delegasjonen skal ha med landets myndigheter.

– Det er viktig nå å støtte opp om den positive utviklingen som har funnet sted, sier Bondevik.

«Bistand» til telesalgfirmaer

Støtteannonser for titalls millioner – 45 prosent går til provisjoner

Vil du gi effektiv bistand til verdens fattige? Da bør du trolig satse på andre «misjonsmarker» enn de store frivillige organisasjonenes medlemsblader. Nær halvparten av inntektene fra støtteannonser i disse bladene går nemlig tilbake til telefonsalgfirmaet.

• CAMILLA SOLHEIM
OG GUNNAR ZACHRISEN

TELEFONSAVG

NRK-Dagsnytt kunne nylig melde at oljeselskapet Essos regionsenter i Loddefjord føler seg lurt etter en innsamling til flyktingene på Balkan. Pengene ble overført til Kirkens Nødhjelp, og Esso Loddefjord hadde fått inntrykk av at pengene – til sammen 100.000 kroner – skulle gå uavkortet til organisasjonens hjelpearbeid. Men 45 prosent havnet som provisjon til telefonsalgfirmaet.

– Esso fikk en to-siders annonse i bladet Medmenneske. De signerte kontrakten der moms var spesifisert og de fikk faktura. Hvis de hadde ønsket å gi en gave, kunne de sendt pengene direkte til Kirkens Nødhjelp, men da hadde de ikke fått verken faktura eller momsfradrag, sier Frank Hugo Storelv som er daglig leder i Norsk Fundraising.

Tatt opp internt. Han understreker likevel at saken er tatt opp internt, og overfor selgerne er det presisert at man skal være ærlige hvis noen spør om provisjon.

Snorre Holand er styreformann og eier 80 prosent av Norsk Fundraising, som er tilknyttet et konglomerat av datterselskaper. Blant disse er selskapet Sponsorformidling AS,

De frivillige organisasjonenes medlemsblader flommer over av hjelpevillige norske firmaer. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

som Kirkens Nødhjelp har brukt siden 1991.

”
Vi opplevde at de var «råselgere»

Lisa Bang,
informasjonsleder
i Redd Barna

Billigst. – For at det skal være en «going business», så bør man ta 45 prosent provisjon. Organisasjonen får 55 øre for hver krone som samles inn, mens vedkommende som ringer får 25 øre. Det betyr at vi sitter igjen med 20 øre som skal betale husleie, telefon, investeringer, annonsering og opplæring, sier Storelv.

Sponsorformidling, som kun jobber for Kirkens Nødhjelp, hadde i fjor en omsetning på 14 millioner kroner og et resultat før ekstraordinære kostnader på 1,27 millioner kroner i 1998. Gruppen Norsk Fundraising AS gikk på sin side med seks millioner kroner i underskudd i fjor, og er i økonomisk trøbbel.

Tjener penger. Støtteannonser, som gir titalls millioner i inntekter til organisasjonene hvert år, er viktige for å finansiere driften av medlemsblader i høye opplag.

– Litt avhengig av volum koster telefonsalgfirmaet oss 40–45 prosent av annonseinntektene. Vi evaluerer tjenesten omtrent hvert tredje år, og har funnet ut at det ville bli forferdelig dyrt dersom vi skulle gjøre alt selv. For Kirkens Nødhjelp er dette den billigste varianten, sier informasjonssjef Leila Raustøl i Kirkens Nødhjelp.

Informasjonssjef Ivar Christiansen i Norsk Folkehjelp er enig i at det er billigst å leie tjenester eksternt – fra telefonsalgfirmaer.

– Vi bruker ikke penger på telefonsalg, vi tjener penger. Cirka 45 prosent av inntektene av telefonsalg går til administrasjon. Det er en del firma som har profesjonalisert seg på denne typen salg. Vi leier disse tjenestene, det blir mye rimeligere enn dersom vi skulle gjort det selv, sier Christiansen.

Firmaet AFB-Consult utfører telefonsalgstjenester for Folkehjelpen.

I tenkeboksen. Naturvernforbundets Markedskontakt AS gjør jobben for Flyktningerådet, men organisasjonen vurderer for tiden om de skal ta over arbeidet selv. I løpet av en måneds tid regner Flyktningerådets markedsjef Tom B. Kristiansen at

de har tatt en avgjørelse.

Naturvernforbundets Markedskontakt AS eies av miljøorganisasjonene Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og Blekkulf. De opplyser at de tar 45 prosent av inntektene, og at eventuelle overskudd på driften går til eierorganisasjonene.

«Råselgere». Redd Barna har på sin side opprettet sitt eget telefonsalgfirma – Redd Barna Bedriftskontakt AS – etter dårlige erfaringer med å leie tjenester.

– På slutten av 1996 avsluttet vi forholdet til et eksternt firma. Det var dels en økonomisk vurdering, men også forretningsetisk. Vi opplevde at de var «råselgere» som ikke sto for det samme verdigrunnlaget som Redd Barna selv, sier informasjonssjef Lisa Bang i Redd Barna. Ifølge Bang fikk organisasjonen mye kritikk på grunn av hvordan dette selskapet oppførte seg. Selskapet var Ditt bidrag, et datterselskap av Norsk Fundraising.

Miljøorganisasjonen Bellona gir en lignende begrunnelse for hvorfor man sa opp kontrakten med et annet av datterselskapene i Norsk Fundraising i mai i fjor. Også Bellona har startet opp for seg selv.

80 prosent tilbake. Daglig leder Terje Riksen i det nye Redd Barna Bedriftskontakt opplyser at selskapet i fjor hadde en omsetning på 4,5 millioner kroner på støtteannonser, produktannonser og bedriftsfadderskap – hvorav 17 prosent går til administrasjonsutgifter.

– Det betyr at vi sitter igjen med cirka 80 prosent av inntektene, sier Riksen.

Norges Røde Kors opplyser at de ikke benytter seg av telefonsalg i sin virksomhet.

Konkurser i Norsk Fundraising

Fire av datterselskapene til telefonsalgsselskapet Norsk Fundraising er slått konkurs. Som følge av dette gikk moderselskapet på et brakunderskudd i 1999 – om lag 6 millioner kroner, ifølge majoritetseier Snorre Holand.

10. januar i år måtte Holand og daglig leder Frank Hugo Storelv møte i skifteretten og konstatere at to av datterselskapene ble slått konkurs. I fjor høst begjærte de selv oppbud for to andre datterselskaper.

Den bedrøvelige økonomiske situasjonen i selskapet rimer dårlig med Holands egne inntekter de siste årene. Ifølge Aftenposten tok Holand ut et stadig økende aksjeutbytte – til sammen 6 millioner kroner – i årene 1996–98. I samme periode økte omsetningen fra 26 millioner kroner (1996) til 64 millioner kroner (1998), og budsjettet for 2000 tilsa en ytterligere dobling av omsetningen og et overskudd på 30 millioner kroner.

Selskapet skulle bli landets ledende aktør innenfor såkalt humanitær sponning. «Snorre Holand er i ferd med å gjøre Norsk Fundraising til en pengemaskin», skrev Finansavisen for to år siden.

Istedet gikk det «utfør bakke», blant annet som følge av at store kunder som Bellona og Redd Barna sa opp sine kontrakter.

Per januar 2000 er fire av datterselskapene – Annonsekontoret, Mil-

jø Media, Pro Persona og Salgsassistanse – slått konkurs, og den norske stat har gått glipp av 2,1 millioner kroner i skatter og avgifter.

Frank Hugo Storelv sier til Bistandsaktuelt at man nå jobber for å få selskapene i Norsk Fundraising AS kanalisert til det nye selskapet

Auxilio. I løpet av året vil man rette forespørsler til organisasjonene for å bli med på eiersiden.

Daglig leder Frank Hugo Storelv og majoritetseier Snorre Holand (til h.) må konstatere at Norsk Fundraising fikk et underskudd på 6 millioner kroner i 1999.

FOTO: SCANPIX/AFTENPOSTEN

Kapret 17.000 nye faddere

Parhestene TV2 og PLAN bekostet tv-program til «et par millioner kroner»

Med TV2 som snill julenisse – og med kjendiser som Turid Birkeland og Frode Alnæs i front – har PLAN Norge definitivt passert sine konkurrenter i faddermarkedet. En nøye forberedt «lynaksjon» mot det norske folk i julestria har innbrakt 17.000 nye faddere – så langt.

• CAMILLA SOLHEIM

– Det tikker hele tiden inn nye faddere, og vi regner med at vi lander på 18.000-19.000 nye faddere innen midten av februar, sier generalsekretær Sandro Parmeggiani i PLAN Norge.

Tidligere erfaringer viser at mer enn 90 prosent av de som verver seg etter slike store kampanjer, forblir faddere.

67.000 faddere. Til sammen hadde PLAN Norge – per midten av januar – inntektsført 67.000 faddere – med god drahjelp fra den kommersielle fjernsynsstasjonen TV2. SOS-barnebyer oppgir å ha om lag 54.000 faddere, Redd Barna 55.000 og Strømmestiftelsen 15.000 faddere.

438.000 seere fulgte programlederne Birkeland og Alnæs lørdag 18. desember, og 120.000 så reprisen dagen etter. Både TV2 og PLAN Norge er fornøyde med seertallene.

– Folk synes fadderskap er en ålreit måte å drive bistand på. Det er en nær og konkret måte. Mange foreldre bruker det pedagogisk i forhold til sine barn. Fadderskap er nok litt i tiden, mener Parmeggiani.

Stor vekst. PLAN-sjefen fastholder at PLAN ikke har tatt faddere fra noen av de andre fadderorganisasjonene.

– Da vi startet i Norge for tre-fire år siden, så var det åpenbart at dette var et potent marked. Det var mange mennesker som tenkte på dette, men som ikke fant den utløsende faktoren. De andre organisasjonene har også vokst, men vi har vokst enormt. Det tyder på at dette er en måte å støtte bistand på som appellerer veldig til folk, sier Parmeggiani.

Tall fra PLAN i andre nord-euro-

peiske land viser at folk i gjennomsnitt forblir faddere i seks-syv år.

– Fadderskap tillater langsiktige prosjekter, fordi man har en sikker inntektskilde og dermed slipper å være så avhengig av støtte fra det offentlige eller andre store givere. Vi får støtte fra Utenriksdepartementet og NORAD, men har som policy at tyngdepunktet av inntektene skal komme fra fadderskapsordningen, sier Parmeggiani.

Tause om kostnader. PLAN Norge og TV2 samarbeider om tv-aksjonen, og ingen av dem ønsker å offentliggjøre kostnadene.

– Men for vår del er kostnadene lave i forhold til hva vi får igjen. «For hver kroner vi bruker har vi en inntekt på fire kroner», sier Parmeggiani.

Informasjonssjef Geir Mikalsen i TV2 opplyser at selve tv-programmet koster «et par millioner kro-

ner», men vil ikke oppgi noen eksakt sum eller hvordan TV2 og PLAN Norge deler utgiftene. Tv-kanalen betaler for promoteringen av tv-programmet i forkant, mens PLAN Norge må betale for selve tv-reklamen før og etter programmet.

– Men de betaler ikke full pris – vi gir en god avtale, sier Mikalsen hemmelighetsfullt.

FADDERBISTAND

”

De betaler ikke full pris. Vi gir en god avtale.

Informasjonssjef Geir Mikalsen i TV2

Kjendisene Turid Birkeland og Frode Alnæs var frontfigurer for TV2-aksjonen som innbrakte tusener av nye faddere til PLAN Norge.

FOTO: PLAN

– Rydd opp i næringslivsordningene!

Om norske bedrifter skal ha mulighet til å øke innsatsen i utviklingsland, må det snart ryddes opp i jungelen av næringslivsordninger, mener administrerende direktør Rune Bjerke i Scancem International.

• BIBIANA DAHLE PIENE

– Slik næringslivsordningene er organisert i dag, er det bare store eller svært nisjepregede bedrifter som har sjanse til å finne fram i systemjungelen, sa Rune Bjerke på konferansen «Mellom bistand og business», som Norges Eksportråd arrangerte i begynnelsen av januar.

Verken Bjerke eller resten av norsk næringsliv er fornøyd med den nye strategien for næringsutvik-

ling i Sør. Hovedankepunktet er at det er satt av for lite penger i næringslivsordningene.

– En større andel av bistandsmidlene bør kanaliseres gjennom seriøse aktører i næringslivet for å skape et lokalt bærekraftig næringsliv. Det ville være et effektivt tiltak for å redusere fattigdom. I denne sammenheng er det et stort behov for å samordne de ordningene som er tilgjengelige for næringslivet, sier Bjerke.

Ti steder. Scancem International har lang erfaring fra innsats i utviklingsland, fortrinnsvis afrikanske. I dag er bedriften inne i ti land, deriblant Nigeria, Tanzania, Angola og DR Kongo. Scancem er selv en ivrig bruker av de ulike næringslivsordningene.

– Problemet er at man må forholde seg til svært mange organisasjoner og institusjoner i de ulike prosjektfasene, fra innledende forundersøkelser til prosjektet er fullfinansiert. Derfor burde man redusere tallet på institusjoner, sier Bjerke.

En rask optelling viser at ordningene i dag i hovedsak er administrert i over ti forskjellige institusjoner, bare i Norge. I tillegg kommer flere ulike felles-nordiske og multinasjonale institusjoner.

De norske ordningene er administrert gjennom NORAD, NORFUND, Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK), Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Utenriksdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet, Norges Eksportråd, Eksportfinans, samt ulike internasjonale finansierings-

og prosjektinstitusjoner.

Høy risiko. Karakteristisk for innsatsen i utviklingsland er at investeringskostnadene gjerne er store, at samarbeidslandet ofte mangler en finansiell infrastruktur, at norske banker i liten grad er villige til å satse, og at prosjektrisikoen er høy, sier Bjerke.

– Lønnsomhet er et «must» om man skal lykkes. I alle de årene vi har drevet her nede har vi aldri gått med tap. Men investeringsgarantierne må ha et element av subsidiering i seg, fremholder han, og etterlyser et klarere samarbeid mellom bedrifter og myndighetene.

– Vi trenger en effektivisering av virkemidlene for å få norske bedrifter til å investere i utviklingsland, mener han.

NÆRINGSLIV

”

«Lønnsomhet er et «must» om man skal lykkes.

Rune Bjerke, administrerende direktør i Scancem International.

Villniss av forsikringer ved ulykker

Norske hjelpeorganisasjoner forsikrer sine 3500 lokalt ansatte svært ulikt

For noen uker siden ble to lokalt ansatte i Kirkens Nødhjelp drept i et bakholdsangrep i Sudan. Deres familier får utbetalt fem årslønner i erstatning. Dersom de to hadde vært ansatt i Redd Barna, hadde de etterlatte bare fått noen månedslønner. Nå etterlyser blant andre Norsk Folkehjelp felles kjøre-regler på området.

• BIBIANA DAHLE PIENE

FORSIKRINGER Den 13. januar rammet krigen i Sør-Sudan de to KN-medarbeiderne Esther Ulea Mania (40) og Simon Kenyatta Sebit (36). De satt i en bil sammen med seks andre da de ble angrepet av opprørere utenfor byen Parajok, like ved grensen til Uganda. Samtlige åtte ble drept.

Ifølge KN er det trolig den ugandiske opprørsbevegelsen Lords Resistance Army som står bak attentatet mot hjelpearbeiderne.

Tobarnsmoren Esther Ulea Mania kom opprinnelig fra Uganda, mens Simon Kenyatta Sebit etterlater seg slektninger i både Sudan og Kenya. De to hadde jobbet for Kirkens Nødhjelp i Sudan i henholdsvis to og seks år.

Spørsmålet er hvordan organisasjonene forholder seg til de etterlatte i slike tilfeller. Bistandsaktuelt har foretatt en rundspørning blant de fem store hjelpeorganisasjonene om hvilke forsikringsordninger som gjelder for lokalt ansatte.

Enorm variasjon. Undersøkelsen avslører at det ikke finnes noen form for samordning på dette området. Det er helt opp til den enkelte organisasjon, og ofte også opp til det enkelte landkontor, å avgjøre hva slags ordninger som skal gjelde.

Det medfører store variasjoner i hvor godt dekket lokalt ansatte er dersom uhellet skulle være ute.

– NORAD har ikke noe slags pålegg i forhold til arbeidsvilkår for organisasjonenes lokalt ansatte. Dette er heller ikke gjenstand for dialog, og betraktes helt og holdent som organisasjonenes eget ansvar. I den

To av Kirkens Nødhjelps lokalt ansatte medarbeidere ble drept i denne bilen i et bakholdsangrep utenfor byen Parajok i Sudan for noen uker siden. Også seks ledere fra distriktet ble drept i attentatet.

FOTO: SCANPIX/REUTERS

grad vi berører dette er det kun i forhold til spørsmål om administrative kostnader, sier avdelingsdirektør Erling Eggen i NORADs avdeling for sivil samfunn.

Også når det gjelder norske medarbeidere varierer forsikringsordningene, men generelt nyter norske ansatte godt av bedre forsikringsordninger enn lokalt ansatte når de jobber ute i felt.

– Man verdsettes etter lønnsnivå. Jo større lønna er i utgangspunktet, jo høyere forsikring, bekrefter informasjonssjef Ivar Christiansen i Norsk Folkehjelp.

Gradering. Kirkens Nødhjelp forsikrer sine ansatte gjennom en såkalt Group Personal Accident forsikring. I tilfellet i Sudan innebærer dette at de etterlatte etter de to som ble drept får fem årslønner i erstatning.

Dersom de to hadde jobbet for Redd Barna, hadde de etterlatte fått utbetalt en godtgjørelse tilsvarende tre månedslønner, pluss en månedslønn for det første ansettelsesåret og en tredjedels månedslønn for de øvrige årene.

– Vi har laget generelle retningslinjer for dette. Vi baserer oss på et graderingssystem. Jo lenger man

har vært ansatt, jo mer får man. Men hvert enkelt landkontor må selv spesifisere hvordan forsikringsordningene skal utformes og administreres, sier programsjef Tove R. Vang i Redd Barna.

Retningslinjene som er beskrevet ovenfor gjelder blant annet i Zimbabwe.

Unngå forskjellsbehandling. Alle ansatte er med i en gruppeforsikring. I lys av de dårlige eller ikke-eksisterende pensjonsordningene i mange land, ser Redd Barna det også som sitt moralske ansvar i å

Norsk Folkehjelp vil samordne vilkår

• CAMILLA SOLHEIM

OG BIBIANA DAHLE PIENE

De «fem store» hjelpeorganisasjonene har mer enn 3500 lokalt ansatte. Det enkelte lands lovgivning følges

”**Man verdsettes etter lønninger. Jo større lønn, jo høyere forsikring.**

Informasjonssjef i Norsk Folkehjelp, Ivar Christiansen

når arbeidskontrakter skal lages, men i noen tilfeller er det «norske» vilkår.

Norsk Folkehjelp er utvilsomt den største arbeidsgiveren blant de norske frivillige organisasjonene med mer enn 2000 lokalt ansatte – først og fremst mineryddere. 1600 mineryddere i Mosambik og Kambodsja er ikke regnet med – de er nå ansatt i nasjonale selskaper i det enkelte landet.

Det er de stedlige ansvarlige som har ansvaret for å inngå lokale forsikringsavtaler.

– Vi forholder oss i henhold til nasjonal lovgivning i forhold til arbeidsgiveransvar. Vi har klare regler om at alle som jobber for oss skal være forsikret, sier informasjonssjef Ivar Christiansen.

Folkehjelpa er i dag inne i 33 land, og forsikringsavtalene kan variere sterkt.

– Noen steder, som Kosovo, er det ikke mulig å forsikre folk. Da forsik-

rer vi våre lokalt ansatte i norske forsikringsselskaper, opplyser Christiansen.

Han etterlyser imidlertid klarere rammer og regelverk på dette området.

– FN burde ha kommet med klare retningslinjer eller råd, og satt en ramme for hvordan man skulle forholde seg. Dette handler ikke bare om forsikringsordninger, men også blant annet om lønnsnivå. De landene som er med i FN, som Norge, kan da stille krav til organisasjonene om hvordan dette bør håndteres. Så slipper vi dette villniset av løsninger.

– I Norge hadde det vært ønskelig om NORAD og Utenriksdepartementet tok et initiativ for å komme fram til en mer lik praksis, sier Christiansen.

Minerydderne er den klart største gruppen blant Folkehjelpens ansatte.

FOTO: SCANPIX

FAKTA

Antall lokalt ansatte i enkelte store norske hjelpeorganisasjoner:

Norsk Folkehjelp:	over 2000
Kirkens Nødhjelp:	420
Redd Barna:	416
CARE Norge:	380
Norges Røde Kors: Har ikke lokalt ansatte, men ca. 300 er ansatt ved norskfinansierte programmer.	
Flyktningerådet:	250
Den norske Misjonsalliansen:	55
Strømmestiftelsen:	23

og død

sikre en eller annen form for minimumsordning for pensjoner. I de generelle retningslinjene heter det dessuten at hvert av Redd Barnas landkontorer selv må vurdere sitt ansvar for de ansatte i situasjoner der forsikringsselskapene ofte vil frasi seg dette, for eksempel død eller skade som følge av krig eller terroristangrep, eller en flyulykke i et chartret fly, der flyselskapet ikke er ansvarlig for forsikringer.

- Noen kan jo også dø av aids. Da blir det også utbetalt erstatninger til den ansattes familie, sier Vang.

- Det som imidlertid har vært et større problem er hva slags godtgjørelse vi skal gi til stab som på grunn av omlegging må sies opp. Dette gjelder langt flere, fremholder hun.

- Men det ser ut til at Redd Barna tilbyr dårligere forsikringsvilkår enn andre norske organisasjoner?

- Redd Barna har hele tiden valgt å se arbeidsbetingelsene for lokalt ansatte i relasjon til de generelle arbeidsvilkårene for folk flest i de landene vi opererer i. En viktig årsak til dette er at vi jobber gjennom partnere. Ved å operere med like betingelser unngår vi forskjellsbehandling mellom våre og våre partnerorganisasjoners ansatte, sier informasjons-sjef Lisa Bang i Redd Barna.

Organisasjonen er for øvrig i gang med en total gjennomgang av arbeidsbetingelsene for lokalt ansatte.

Krevde forsikring. Flyktningerådet begynte først å forsikre sine lokalt ansatte i 1996-97. Det skjedde etter krav og påtrykk fra arbeidstakerne. I dag er alle yrkesforsikret i Storebrand. Erstatningssummen er 100 000 kroner ved død, 250 000 ved invaliditet, mens medisinske utgifter dekkes med 20 000 kroner.

Forsikringen koster kr. 500 per år per ansatt. Med rundt 250 ansatte betaler organisasjonen dermed 125 000 kroner i året i forsikringer.

Norges Røde Kors har en annen organisasjonsstruktur, og har derfor ikke egne lokalt ansatte. I de tilfeller folk fra samarbeidslandene er ansatt i norske prosjekter, er det moderorganisasjonene ICRC og IFRC som har arbeidsgiveransvaret.

FAKTA

17 DREPTE DE SISTE 10 ÅRENE

De «fem store» hjelpeorganisasjonene har mistet minst 17 lokalt ansatte i ulykker og krigshandlinger det siste tiåret. I tillegg kommer at flere personer er skadet, blant annet i trafikulykker.

Norsk Folkehjelp: Har mistet til sammen fem lokalt ansatte: En i Bosnia i fjor, en engelsk mine-rydder i Angola i 1998, og tre ansatte i Mosambik tidligere på nittitallet.

Kirkens Nødhjelp: Til sammen er åtte ansatte drept: To i Sudan i år, mens seks personer ble drept i Mali for noen år siden.

Flyktningerådet: Har ikke opplevd noen dødsfall de siste ti årene. En lokalt ansatt ble alvorlig skadet i en trafikulykke i Serbia i 1998.

Norges Røde Kors: To norske sykepleiere ble skutt og drept i Tsjetsjenia i 1996. organisasjonen har for øvrig ikke egne, lokalt ansatte.

Redd Barna: Har i alt mistet fire ansatte. I 1990 omkom en person i bilulykke i Zimbabwe, en omkommet. Samme år ble en ansatt skutt i Mosambik. I Etiopia i 1992 ble en ansatt drept av landeveisrøvere, mens ytterligere en person døde i en lastebilulykke.

Internasjonal allianse mot orkan, flom og jordskjelv

NØDHJELP

• GUNNAR ZACHRISEN
Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson reiser til Washington 3. februar for å delta i lanseringen av en stortilt program for forebygging av naturkatastrofer.

- En viktig målsetting med dette programmet er å redusere den sårbarhet fattige befolkningsgrupper har når naturkatastrofer inntreffer. Dette har mye med kunnskap å gjøre. Over tid har det bygget seg opp en erkjennelse av at man vet for lite om hvor svakhetene oppstår i slike situasjoner. Samtidig er det også en erkjennelse av at nødhjelp tar en for stor del av internasjonal bistand, penger som isteden kunne vært bruk på forebygging og utvikling, sier politisk rådgiver Olav Kjørven i Utenriksdepartementet.

Økende andel til nødhjelp. Han viser til at humanitære operasjoner har tatt en økende andel av internasjonal utviklingshjelp på 1990-tallet. I Norge utgjør nødhjelpen om lag 20 prosent av bistandsbudsjettet, mens Verdensbanken bidrar med enorme beløp.

Verdensbanken har tatt initiativ til det nye programmet, som innebærer etablering av et bredt internasjonalt konsortium av FN-organisasjoner, regionale utviklingsbanker, frivillige organisasjoner, bedrifter og myndigheter. Blant aktørene er

også forsikringsselskaper, som har en spesiell interesse i å minimalisere skadeomfang i forbindelse med naturkatastrofer.

- Det har allerede vært konsultasjoner med store internasjonale forsikringsselskaper som har vist interesse for problematikken - og som vil være med. Blant annet ser man på muligheten for å bygge opp erstatningsordninger for fattige mennesker som rammes, slik at man ikke nødvendigvis mister alt man eier, sier Kjørven.

Sentral rolle. Norge spiller foreløpig en sentral rolle i initiativet. Utviklingsminister Frafjord Johnson er, som eneste minister, bedt om å sitte i programmets øverste råd (presiding committee). Johnson vil delta i rådet sammen med blant andre presidenten for Verdensbanken, leder av Den interamerikanske utviklingsbanken, leder av UNDP og leder av FNs koordineringskontor for humanitære saker OCHA. Politisk rådgiver Olav Kjørven vil være formann i programmets styre (steering committee) i oppstartfasen.

Fra Verdensbankens side har ambisjonen vært at programmet skulle ha et fond på 30 millioner dollar i den første 3-årsfasen. Det er foreløpig uklart hvor mye Norge vil skyte inn i fondet.

Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson deltar i lanseringen av en ny storsatsing for å forebygge naturkatastrofer.

FOTO: IVAN BRODEY

Våpen og bygg smører mest

KORRUPSJON

• BIBIANA DAHLE PIENE
Selskaper som driver i våpen- og byggeindustrien blir ansett som mest villig til å betale bestikkelser for å oppnå fordeler og kontrakter. Det viser en ny undersøkelse fra Transparency International.

Byggebransjen og våpenhandlere er blant de som er mest villige til å bestikke offentlige tjenestemenn for å oppnå fordeler. Og vilje følges av handling: Det er i tilknytning til disse sektorene at byråkratene oftest lar seg bestikke.

Hakk i hæl følger energisektoren, gruveindustrien og helsesektoren, ifølge undersøkelsen fra anti-korrupsjonsorganisasjonen Transparency International (TI). Spørreundersøkelsen er foretatt blant mer enn 770 forretningsledere, advokater, bankmenn og byråkrater i 14 utviklingsland.

Svært villige. - Dette er vår første undersøkelse av i hvilke sektorer korrupsjon faktisk finner sted. Resultatene indikerer at mange fortsatt er svært villige til å betale bestikkelser, sier TI-leder Peter Eigen.

Undersøkelsen viser også at bare 5 prosent av de som jobber for store konserner i utlandet er kjent med OECD-konvensjonen som forbyr bestikkelser av offentlige tjenestemenn. Halvparten hadde aldri hørt om konvensjonen. Konvensjonen ble signert av 34 land i 1997, og trådte i kraft i fjor. Kun 19 prosent av de som deltok i undersøkelsen svarte at deres selskaper hadde endret praksis som følge av konvensjonen, mens 43 prosent mener at det ikke finnes noen grunn til å endre holdning.

De sektorene som er minst utsatt for korrupsjon er landbruk, banker og postvesen.

TI-rapporten viser også at lave lønninger er oppfattet som en av de klareste årsakene til at offentlige ansatte lar seg smøre. 63 prosent av de spurte mener også at strafferettslig immunitet er en viktig grunn til korrupsjon.

- Mange utviklingsland prøver nå å reformere statsadministrasjonen, og heve lønningene til de ansatte opp på et anstendig nivå. Det internasjonale samfunnet må i større grad støtte dette arbeidet, sier Eigen.

Behovet for utenlandsk bistad er stort blant folket i Kosovo. Bildet viser serbiske internflyktninger i januar i år.

FOTO: SCANPIX

Inntar Balkan uten kamp

Norsk næringsliv er tildelt Kosovo-opdrag for over 50 mill. kroner

Uten noen form for konkurranse mellom bedrifter har Utenriksdepartementet finansiert næringslivskontrakter for gjenoppbygging i Kosovo for 53,4 millioner kroner. Også i Bosnia ble det inngått slike kontrakter for flere millioner. Kontraktene er først og fremst inngått med norske firmaer innenfor energi og vann.

• ODD IGLEBÆK

KOSOVO Offisielt er norsk bistandspolitikk linje at lokalt næringsliv i størst mulig grad skal trekkes med i forhold til bistandsfinansierte oppdrag. Likeens er det et prinsipp at man i størst mulig grad skal benytte internasjonal anbudskonkurranse ved tildeling av slike oppdrag.

Men i forhold til nødhjelp er det langt mellom liv og lære. Her blir kontrakter for titalls av millioner tildelt direkte til norske firmaer. Det skjer uten at de nødvendigvis har lokale partnere, og uten at det har vært noen form for konkurranse. Ikke en gang blant norske bedrifter som er engasjert på det aktuelle område.

Framgangsmåten forklares med mangel på tid, og at man må være «pragmatiske» fordi andre land gjør det samme.

Etter Dayton. Praksisen med å endre på rutinene startet med gjenoppbyggingen av Bosnia etter Dayton-avtalen i desember 1995. Mange givere ville gjerne være med på denne prestisjetunge internasjonale innsatsen. Derfor gjaldt det å posisjonere seg raskt, ved å bevilge penger, men kanskje vel så viktig: med «å vise flagget». I praksis vil det si å sik-

re viktige oppdrag til eget lands organisasjoner og bedrifter i det aktuelle området.

Norge har, som andre givere, i årevis drevet en slik praksis i forhold til frivillige organisasjoner. Etter søknad, men ikke etter konkurranse, tildeler Utenriksdepartementet årlige hundrevis av millioner kroner til nødhjelpsinnsetser utført av framfor alt Norge Røde Kors, Kirkens Nødhjelp, Flyktningerådet, Norsk Folkehjelp og Redd Barna. Tilsvarende tildelinger skjer for øvrig også i forhold til en serie FN-organisasjoner, og da først og fremst UNHCR – FNs høykommissær for flyktninger.

Vinteren for døra. Det nye er at norske myndigheter har begynt med en tilsvarende praksis for næringslivet. Det første eksempelet kom i Bosnia høsten 1996, da elektrisitetsforsyning skulle sikres til den utbrente Sarajevo-forstaden Garbavica. Norwegian Power Group (NPC), som først og fremst består av Siemens Norge, fikk da tildelt et oppdrag på 6,5 millioner kroner, finansiert via Utenriksdepartementet.

– Poenget var at dette måtte skje raskt. Vinteren stod for døra. Så det var ingen tid til anbudsprosedyrer, forklarer Thor Gislesen. Han er Norges ambassadør til Bosnia.

Etterhvert ble det i Bosnia inngått kontrakter med NPC og andre norske firmaer for mange titalls millioner kroner. Men disse skiller seg fra denne første ved at det ble stilt større krav til lokal deltakelse. Likeens ble det delvis benyttet anbudsordninger. Formelt ble de fleste av disse kontraktene inngått av Verdensbanken og Den europeiske utviklingsbanken (EBRD), og i bunnen lå disse finansinstitusjonenes kontraktstrutiner.

Eksplisiv vekst i Kosovo. I Kosovo har praksisen fra Bosnia blitt videre-

ført – og dreier seg nå om mye større beløp. Etter at krigshandlingene var avsluttet reiste nærmest omgående hundrevis av representanter fra europeiske «gjenoppbyggingsbedrifter» til det utbombede protektoratet. Blant dem var også en del nordmenn, inkludert utsendinger fra ABB-Norge, AS Linjebygg, Jacobsen Elektro AS i Hokksund, Flowtite Pipe and Tank i Sandefjord og NPC. I tillegg til Siemens består dette firmaet av Statnett, Alcatel og Nord-Trøndelag Energiverk.

– **Ikke komme for seint.** – Vi reiste på egen hånd og etter eget initiativ, for å se om det var noen jobb å få. Vi ville ikke komme for seint slik som i Bosnia, forklarer salgssjef Olav Dugstad, i Jacobsen Elektro AS.

Den raske reaksjon skulle snart lønne seg. Tidlig i november lå en kontrakt på bordet på 7,6 millioner kroner. Formelt er kontrakten inngått med UNMIK – FNs midlertidige administrasjon for Kosovo – som er de eneste «fungerende myndigheter» i Kosovo, som man sier i Utenriksdepartementet. Også KEK – Korpooata Energjetike E Kosovës – det gamle statlige energiverket er en partner.

– Utbetalingene skjer derimot direkte fra Utenriksdepartementet forklarer Dugstad. – Det skyldes at det ikke finnes noe fungerende banksystem i Kosovo, tilføyer en av UDs saksbehandlere for området.

Foruten Jacobsen Elektro har Utenriksdepartementet inngått tilsvarende avtaler med AS Linjebygg på 9,0 millioner kroner, med ABB på 10,5 millioner og med Norwegian Power Group på 6,3 millioner. Den største er med Flowtite på 20,0 millioner. Samlet blir det 53,4 millioner kroner. Alle avtalene er knyttet til Pristina eller til Prizern-distriktet.

«**Det pøses penger**». – Men burde

det ikke ha vært i alle fall en norsk konkurranse om slike kontrakter? Spørsmålet går til Carl O. Solberg, direktør i Siemens-Norge.

– Vi ser det slik at det viktigste er at dette skjer raskt, det er nødhjelp det er snakk om. Dessuten behandles vi ikke forskjellig fra de frivillige organisasjonene.

– Ja, til disse blir det nærmest øst ut penger, tilføyer Oddbjørn Pettersen. Han er utsendt av Norges Eksportråd for å tilrettelegge for norske bedrifter som vil ha bistandsoppdrag på Balkan.

”
Vi reiste på egen hånd for å se om det var noen jobb å få. Vi ville ikke komme for seint slik som i Bosnia.

Olav Dugstad, salgssjef i Jacobsen Elektro AS

– Har ikke noe valg, sier UD

– Det er klart at dette er et brudd med den politikken vi helst ønsker å følge, men slik det er nå har vi ikke noe valg, svarer statssekretær Janne Haaland Matlary i en kommentar til dreiningen mot økt binding av norske bistandspenger til Balkan.

– EU binder sin bistand, så derfor må vi gjøre det samme. Det er bare EU-firmaer som får oppdrag for EUs bistandspenger. I tillegg kommer at det er EU og Verdensbanken som har monopol på å få fram de nye prosjektene.

Det er derfor vi må være pragmatiske, selv om vi gjerne skulle ha ønsket det motsatte, sier hun.

Statssekretær Janne Haaland Matlary

FOTO: SCANPIX

Mot fred i krigsherjede Angola?

Langt fram, selv om UNITA-leder Savimbi er på defensiven

Den angolanske opprørsbevegelsen UNITA ble betydelig svekket i 1999, og nå går ryktene i hovedstaden Luanda om at opprørslederen Savimbi er drept. Men bare de mest optimistiske tror freden er like rundt hjørnet i Angola.

• ANNE HEGE SIMONSEN

Regjeringsstyrkene ble tatt på senga da den endeløse krigen i Angola blusset opp igjen i desember 1998. På tross av FNs våpenboikott var UNITAs styrke i konvensjonell krigføring overraskende stor og presset regjeringsstyrkene overraskende hardt.

I løpet av 1999 har regjeringen imidlertid klart å reise kjerringa. Den har investert i våpen og våpenopplæring, og i fjor høst ble UNITA drevet fra skanse til skanse. En av de viktigste seirene var overtakelsen av UNITA-hovedkvarterene i Andulo og Bailundo i oktober.

Men den påfølgende optimiseringen kan likevel vise seg å være noe prematur. UNITAs tilbaketog fra Andulo og Bailundo kan se ut til å ha vært mer kontrollert enn først antatt. Og selv om regjeringsstyrkene nå virker som om de lykkes i å isolere UNITA i det sørøstlige hjørnet av det gigantiske landet, tyder den siste månedens meldinger om trefninger og massakrer på at UNITA ikke har noen umiddelbare planer om å gi opp sin geriljakrig.

Boikott virker. Det er vanskelig å få bekreftet informasjon om hva som egentlig foregår i krigen i Angola. Ryktene og ryktesprederne er mange, motivene deres likeså. Rykter om at UNITAs sterke mann, Jonas Savimbi, skal være syk, såret eller til og med død, skal man ta med en klype salt. Savimbi har stått opp fra de døde gang på gang i sin lange militære karriere, og man må regne med at han har så mange liv at en katt ville misunt ham.

At FN-sanksjonene omsider har begynt å virke, er mer sannsynlig. Våpenhandlere fra Hviterussland, Ukraina og Bulgaria blir sterkere overvåket enn før, og man har begynt å arrestere enkeltpersoner som har skodd seg på slik handel. Diamantselskapene har på sin side blitt mer forsiktige når det gjelder omsetting av diamanter fra Savimbis

Har UNITAs militære leder Jonas Savimbi avfyrt sitt siste skudd? Eller er det, som vanlig, bare falske rykter?

TEGNING: GADO

Nye meldinger om trefninger og massakrer tyder ikke på at UNITA har planer om å gi opp sin geriljakrig.

gruver. UNITA har dessuten mistet kontrollen over noen av de viktigste diamantområdene sine, i tillegg til at utskipningsrutene gjennom DR Kongo og Zambia er blitt mindre tilgjengelige.

Mister venner. Når UNITA presses stadig lenger inn i kjempelandet blir også forsyningslinjene lengre og vanskeligere. Det hører også med til historien at Savimbi det siste året har mistet en del gamle venner. Kong Hassan av Marokko døde i sommer og Elfenbenskystens Henri Konan Bédié ble avsatt ved et ublodig kupp på julaften.

Dermed står han hovedsaklig igjen med den diffuse og uoversiktlige forbindelsen til opprørerne i Kongo og deres støttespillere Uganda og Rwanda, men det er tvilsomt hvilken strategisk nytte for eksempel Uganda egentlig har av en slik relasjon.

Sprenger grenser. En kompliserende faktor er at krigen de siste månedene har krysset stadig flere grenser. Regjeringshæren har lenge hatt tropper både i Kongo-Kinshasa og

Kongo-Brazzaville. I desember inn gikk hæren også en avtale med Namibia om å kunne operere fra namibisk territorium. Regjeringsstyrkene har også foretatt raid i Zambia, der de ikke har noen slik avtale, og det er i dette området flyktningestrømmen akkurat nå er størst.

Regjeringen har varslet at den er innstilt på å gjenoppta fredsforhandlinger innenfor rammene av Lusaka-avtalen fra 1992. Dette var året da MPLA vant regjeringmakten under FN-opsyn og krigen brøt ut på ny i mer brutalisert form, fordi Savimbi ikke tålte å tape. Både valget og fredsavtalen har vært kritisert for å representere vestlig press og interesser, snarere enn angolanske realiteter. Begge parter strakk seg imidlertid langt, selv om UNITA – eller i alle fall Savimbi – forstrakk seg. Derfor er det kanskje ikke så rart at når regjeringen åpner for nye forhandlinger med opprørsbevegelsen, så inkluderer ikke de Savimbi og hans krigere.

Hvem skal forhandle? Hvem skal regjeringen forhandle med da?

Det finnes i øyeblikket tre UNI-

TA-fraksjoner, og mye tyder på at regjeringens førstevalg er det såkalte UNITA Renovada. Renovada-fraksjonen har hovedsete i Luanda og kan kanskje sies å være UNITAs mest intellektuelle fløy. Problemet er bare at de ikke har noen politisk tyngde i sitt eget miljø. I tillegg finnes en fraksjon som ikke ønsker å bli assosiert med Renovada, men som heller ikke ønsker å forlenge krigen. Denne har større tyngde i UNITAs velgergrunnlag, men det er tvilsomt om den kan fungere som noen reelt samlende kraft.

Dermed gjenstår Savimbi, som er ettersøkt for krigsforbrytelser. Man kan ikke forhandle med ham og mye tyder på at det vil være uklokt å drepe ham. Savimbis karismatiske personlighet kan i døden lett omformes til helt og holdent martyrt. Å stille ham for retten vil medføre en juridisk prosess også regjeringen frykter, fordi de risikerer en offentlig skittentøyvask der mange har mye å tape. Å sende ham i eksil – som man gjorde for eksempel med Ugandas Idi Amin – er neppe aktuelt, i og med at Savimbis ambisjoner er større enn en fet lommebok.

Utfordringer. Året som kommer vil også by på andre utfordringer for Angolas regjering. Dersom krigen virkelig reduseres i omfang, er tiden inne for å begynne å omprioritere statens budsjetter.

Angola overtok etter den portugisiske kolonimakten et land der infrastrukturen i helse- og utdanning var ekstremt dårlig. Til tross for høyverdige planer om å bedre dette, er situasjonen fortsatt elendig. Helse og utdanningssektoren mottar bare 3-4 prosent av midlene på statsbudsjettet, et budsjett som heller ikke reflekterer regjeringens totale inntekter. Av disse midlene ryktes det at så mye som 60 prosent går til stipender for rikmannsbarn.

Det sivile samfunn i Angola er meget svakt og det finnes liten grunn for alternativ politisk aktivitet. Fattigdommen i Luanda er slående og mye tyder på at hovedstaden er en potensiell kruttønne. Foreløpig holdes den i sjakk av repressive sikkerhetsstyrker, noe som heller ikke er de beste forutsetningene for folkelig deltagelse i en demokratisk utvikling.

Anne Hege Simonsen er redaktør i ukeavisa Ny Tid. Hun har nylig besøkt Angola.

Millioner til vannkraft og olje

• SVEN ANTON HOLMSEN

Norge vil fortsette å være en viktig støttespiller for Angola på energisektoren de nærmeste årene. I tillegg til at norske oljeselskaper har store eierinteresser i verdifulle oljefelt på sokkelen vil NORAD finansiere støtte innenfor både olje- og gassforvaltning og vannkraft.

Hittil i år har NORAD vedtatt to større bevilgninger til det krigsherjede landet. Vannkraft får det største bidraget med 51 millioner kroner over de nærmeste tre årene, mens olje- og gasssektoren får tilført 22 millioner bistandskroner i samme periode.

Siden 1996 har bistanden til vannkraftsektoren vært kanalisert via en institusjonsavtale mellom det angolanske Departementet for energi og vann (MINEA) og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Bedre strømforsyning. Den videre støtten bygger på en fortsettelse av dette samarbeidet. Man vil forsøke å oppnå en institusjonell styrking av produksjons- og distribusjonsselskaper for å bedre strømforsyningen i området i og rundt hovedstaden Luanda.

Selv om Angola har prioritert elsektoren høyt, har ikke sektoren

inntekter til å opprettholde en tilfredsstillende strømforsyning. Sektorens bærekraft vil i første omgang være avhengig av at inntektsnivået heves gjennom økte tariffer og bedre administrative systemer som fakturering, innkreving og kontroll, mener NVE.

Kompetanse på olje. NORAD har også vedtatt å videreføre støtten til institusjonell styrking av forvaltningen av petroleumsressursene i Angola. Støtten beløper seg til 22 millioner kroner, fordelt over tre år.

Det norske Oljedirektoratet er en sentral aktør i programmet, som

tar sikte på å utvikle kompetanse og styrke det institusjonelle rammeverket i det angolanske oljedepartementet MINPET. Programmet har spesiell vekt på miljø, sikkerhet og ressursforvaltning.

Norge støttet arbeidet med en ny angolansk petroleumslov – gjennom finansiering av en juridisk rådgiver – i perioden 1991-95. I 1996 ble det etablert kontakt mellom MINPET og Oljedirektoratet, og partene ble enige om et samarbeid.

Sven Anton Holmsen er spesialmedarbeider i Bistandsaktuelt (og tidligere ambassadør i Etiopia).

En ufødt stat – i skyggen av

Utenlandsk bistand vil redusere palestinernes sårbarhet

RAMALLAH (b-a): Skoler, strømforsyning og styrking av offentlig administrasjon og forvaltning er norske bidrag til å gjøre palestinerne klare til å bli herrer i eget hus. Men ennå sitter den israelske okkupasjonsmakten med kontroll over de fleste livsviktige funksjoner for den ufødte palestinske staten.

• I PALESTINSK OMRÅDE:
GUNNAR ZACHRISEN

MIDTØSTEN

– Hvor uavhengig er man når et annet land sitter med bryteren som kan slå av og på strømmen i landet ditt? spør leder av den palestinske energiforvaltningen (Palestinian Energy Authority) Dr. Omer Kittaneh.

Han fastslår at det å ha egen kraftproduksjon og strøm er et tegn på nasjonal suverenitet. I dag er Det palestinske området fullstendig avhengig av å kjøpe strøm fra okkupasjonsmakten Israel.

Kittaneh viser dessuten, på kartet over Vestbredden, hvordan dagens el-nett er spesielt utformet for de israelske bosettingene, mens strømmettet i de palestinske landsbyene ofte er svært mangelfullt. 20 prosent av de palestinske husholdningene er fortsatt uten elektrisitet og mange steder er forsyningen svært upålitelig – med hyppige avbrudd. Et ustabilt strømmett rammer også i stor grad det sårbare palestinske næringslivet.

– Energi er ikke en hvilken som helst vare. Den er politisk viktig, sier Kittaneh.

Han forteller at det under intifadaen var vanlig å straffe steinkastende ungdommer med å slå av strømmen i deres boområde.

Forsinket kraftverk. Etablering av et eget palestinsk kraftverk i Gaza – for å forsyne Gaza og Vestbredden – er et av de prosjekter som lenge har hatt høy prioritet hos palestinske myndigheter. Men prosjektet ble forsinket på grunn av Netanyahu-regjeringens uthalingstaktikk overfor fredsprosessen og palestinerne.

– I Israel kan jeg tjene 4200 shekel. Her klarer jeg toppen 1600 shekel, sier lastebilsjåføren Lyad (til venstre) som leverer yoghurt til butikker i Betlehem.

TEMA: PALESTINA-BISTAND

Kraftverket vil kunne produsere 130-140 megawatt, når det står ferdig. I tillegg ser man på mulighetene for import av kraft fra blant andre Jordan og Egypt – for å redusere avhengigheten av dagens monopolist, Israeli Energy Company.

– Vi ser fram til en normalisert situasjon etter en fredsløsning, der pris og ikke politikk avgjør hvem som skal levere strømmen til palestinske hjem, sier Kittaneh.

Redusert energitap. Den norsk-finansierte rehabiliteringen av strømmettet i Gaza har også vært et viktig bidrag til å dempe avhengigheten og redusere utgiftene på kraftimport fra Israel, forteller han. Mens energitapet i det palestinske ledningsnettet tidligere var på rundt 27 prosent er det nå redusert til rundt 18 prosent. Med en full utskifting av gamle kabler og annet utstyr er målet å komme ned i 9 prosent.

Men gevinsten ved mindre svinn er for lengst spist opp. Fredeligere tider, økende næringsaktivitet, bedre levestandard og befolkningsvekst fører til en kraftig økning i strømforbruket. Fra 1994 til 1999 har strømforbruket i Gaza økt fra 40 til 130 kilowatt timer, ifølge forbruksoversikter palestinske myndigheter har fått fra Israeli Energy Company.

– Årsaken er at folk har begynt å «leve» igjen – etter år med uro og portforbud. Butikker og restauranter holder åpent om kveldene. Og folk kjøper seg ting de ikke hadde før. Ingen hadde behov for kjøleskap i en tid da strømforsyningen ikke var på mer enn en time eller to om dagen. Nå er kjøleskap blitt vanlig, forteller Kittaneh.

Knapphet på vann. Vannforsyning er et annet kjempeproblem, som gjør det palestinske området uhyre sårbart.

– Alle Israels planer i området har vært knyttet til vann, som er en knapp og omstridt ressurs. Okkupasjonsmakten har trukket grenser for å ta så mye som mulig av vannressursene, sier palestinske Fadia Daibes som er visedirektør for det norske institusjonsutviklingsprogrammet i Palestinian Water Authority.

Hun viser blant annet til at den palestinske befolkningen har vært avskåret fra å bruke vann fra Jordanelva siden 6-dagerskrigen i 1967, at mange familier er blitt fordrevet fra sine tradisjonelle vannkilder og at det har vært forbud mot å bore nye brønner eller vedlikeholde de gamle.

– De ulike militære dekreter har ført til et kunstig lavt vannforbruk i palestinske husholdninger. Mens forbruket i Israel per person i gjennomsnitt ligger på rundt 350 liter per dag, er det vanlige forbruket rundt 40-50 liter per person hos oss, forteller Daibes.

Mektige Mekorot. I Ramallah-området kjøper befolkningen i dag halvparten av alt vann fra det mektige israelske selskapet, Mekorot. Det samme selskapet, som har monopol på vannforsyning i Israel, står for 25 prosent av vannforsyningen på Vestbredden og 55 prosent i Gaza.

”

Hvor uavhengig er man når et annet land sitter med bryteren som kan slå av og på strømmen i landet ditt?

Direktør og daglig leder i Palestinian Energy Authority
Dr. Omer Kittaneh.

Befolkningsveksten i Gaza og på Vestbredden er blant de høyeste i verden. En solid og jevn økning.

Knappheten på vann fører med seg en rekke praktiske problemer i hverdagen.

– Det påvirker oss i vårt liv og våre gjøremål hver eneste dag: Hvor ofte kan vi dusje? Hvor ofte kan vi vaske klær og hus? Kan vi kjøpe oss et vannklosett? Hva slags mat kan vi lage? Dette går til kjernen av vår kultur, sier Daibes.

Israelske brønner. Selv om de palestinske selvstyremyndighetene gradvis er i ferd med å overta en større

del av Vestbredden, er det fortsatt mange uløste spørsmål knyttet til fordeling og forvaltning av vannressursene i området. Blant annet er israelerne skeptiske til å la palestinere i det nordlige Jenin-distriktet få tilgang til nytt grunnvann, fordi dette kan påvirke brønner og grunnvannsnivået lokalt på israelsk side.

Norge har på sin side bidratt til å utvikle den palestinske statsinstitusjonen som skal ta ansvaret for vannforvaltningen, Palestinian Water Authority, med sikte på å bidra til bedre oversikt, planlegging og forvaltning på vannsektoren. Liknende eksempler på norsk-palestinsk samarbeid om institusjonsutvikling finnes også på sektorene energi og statlig statistikk.

Betalingsubalanse. Vann og strøm er ikke de eneste områder der den ennå ufødte palestinske staten er svært avhengige av eksterne faktorer, som oftest styrt av Israel. Den palestinske samfunnsøkonomien generelt er fortsatt uhyre svak og er nærmest «i lomma på Israel».

Den palestinske importen fra Israel var i 1998 på cirka 2,7 milliarder dollar, var verdien av varestrømmen motsatt vei på bare 0,3 milliarder dollar. Importen av varer fra andre land må ennå, inntil det etableres en egen palestinsk havn i Gaza, gjennom Israel.

Eksporsten fra Det palestinske

NØKKELTALL OM DET PALESTINSKE OMRÅDET:

Befolkning (anslag per medio 1999): 3,0 millioner
Årlig befolkningsvekst (1999): 4,2 prosent
Årlig vekst i arbeidsstyrken: 6,3 prosent
Arbeidsledighet (1. –3. kvartal 1999): 23 prosent
Forventet levealder ved fødsel: 70 år
Analfabetisme (befolkning over 15 år): 16 prosent
BNP (anslag 1999): 4.510 - 5.545 mill. dollar
BNP per capita (anslag 1999): 1495 - 1835 dollar
Anslått vekst i BNP 1998 og 1999: 4 prosent
Total vareeksport: 450 mill. dollar (hvorav Israel: ca. 300 mill. dollar)
Total vareimport: 2196 mill. dollar
Gjennomsnittlig daglønn for arbeidstakere: 14,5 dollar (menn), 12,1 dollar (kvinner)
(Kilder: PCBS/UNSCO/IMF/Verdensbanken)

Israel

Økonomisk vekst må til dersom landets barn skal sikres utdanning og helse. ALLE FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

området består på sin side i stor grad av varer som skal til det israelske markedet - jordbruksprodukter eller underleveranser av bearbejdede varer til israelske selskaper. I tillegg kommer at en naturlig kommunikasjon og transport av varer og arbeidskraft mellom Gaza, Vestbredden og Jerusalem forhindres eller forsinkes av omfattende israelske sikkerhetsforanstaltninger.

Dagarbeidere. I solnedgangen over grensestasjonen Erez - mellom Israel og Gaza - ser vi utstilt en annen side av den palestinske befolkningens totale økonomiske avhengighet av Israel, riktignok på 100 meters avstand fra de internasjonale organisasjonenes VIP-inngang: Hundrevis av palestinske arbeidere i lange køer, på vei hjem etter dagarbeid i landbruk og småindustri i Israel.

Fortsatt er om lag 100.000 arbeidere fra Vestbredden og Gaza sysselsatt i Israel, om lag halvparten illegalt. Den rike nabo burde gitt rom for mange flere, mener palestinere flest - med minner om hvor mange som fikk jobb før grensestengningene og begrensningene satte inn på begynnelsen av 90-tallet. Slik er den allmenne holdningen i en befolkning der arbeidsledigheten er høy - trolig over 20 prosent reelt.

Et slit å klare seg. - Nå for tida er det et slit å klare seg. Økonomien

min var mye bedre før, fastslår lastebilsjåføren Iyad, en mann i slutten av 20-årene som vi treffer i sentrum av byen Betlehem på Vestbredden.

På samme måte som andre unge palestinske menn var han vant til å reise til Israel som gjestearbeider, inntil landet for noen år tilbake stengte grensene på grunn av frykt for terroranslag.

- I 12 år reiste jeg over grensen, nesten daglig, for å jobbe. Jeg hadde fast jobb ved pumpene i et vanningsanlegg, forteller Iyad.

Selv om han har fått seg jobb som lastebilsjåfør, for et firma som leverer dagligvarer til butikker på Vestbredden er det langt fram til den levestandarden han nøt godt av for noen år siden.

- I Israel kan jeg tjene 4200 shekel (ca. 8000 kroner, red.anm.) i måneden. Her i Betlehem klarer jeg toppen 1600 shekel, sier Iyad.

Tapte 2,8 milliarder dollar. Tapene for den palestinske økonomien, som følge av grenserestriksjonene alene, er anslått til omlag 2,8 milliarder dollar (ca. 22 mrd. norske kroner) mellom 1994 og 1996. Det er omtrent det dobbelte av de rundt 1,5 milliarder i utenlandsk bistand som ble tilført området i den samme perioden, framgår det av en rapport fra Verdensbanken og UNSCO.

Israel og Det palestinske området.

- Bistand mot avmakt og avhengighet

- Det palestinske området lider sterkt under sin avhengighet av Israel. Tiår med okkupasjon, konflikt og manglende økonomisk utvikling har satt sitt preg på hele samfunnet, sier leder av Det norske

representasjonskontoret for Det palestinske området Geir O. Pedersen.

Han mener at et viktig mål for den norske bistanden er å understøtte de palestinske selvstyremyndighetenes evne til å ta grep om egen utvikling - ikke minst gjennom bistandssamarbeid om institusjonsutvikling. Norge har her bidratt med finansiering og kompetanseoverføring overfor institusjoner innenfor arealplanlegging, statistikk, energi og vannforsyning.

Norge er største bistandsgiver på energisektoren, og har blant annet finansiert omfattende rehabilitering av strømmettet.

Norconsult vant anbuds-runde

Det norske konsulentfirmaet Norconsult har vunnet et internasjonalt anbud om omstrukturering av det palestinske energiverket for Jerusalem-området - JEDCO. Kontrakten omfatter blant annet rehabilitering av strømmettet i Jeriko, Betlehem, Ramallah og Øst-Jerusalem, samt modernisering av energiverkets administrative rutiner.

Arbeidet beløper seg til totalt 53 millioner dollar (omlag 400 millioner kroner), hvorav Norconsults andel er på 35 millioner kroner over tre år. For det norske selskapet vil arbeidet tilsvare 16-17 årsverk. Torstein Vanebo fra Norconsult vil være teamleder.

NORSK BISTAND

Dette er hovedpunktene i norsk bistand til Det palestinske området:

- Norge spiller en nøkkelrolle i koordineringen av internasjonal bistand til Det palestinske området, og sitter med formannskapet i giverlandsgruppen Ad-Hoc Liaison Committee (AHLIC).
- I femårsperioden 1994-98 har Norge ytt bistand for tilsammen 221 millioner dollar (omlag 1,7 milliarder kroner) til Det palestinske området. Det tilsvarer omlag 9 prosent av de internasjonale bistandsoverføringene til området i denne perioden.
- På givermøtet i Washington i november 1998 ga Norge tilsagn om å bidra med ytterligere 1,3 milliarder kroner over en femårsperiode.
- Ingen befolkning i verden får mer norsk bistand per hode enn palestinere i Det palestinske området (Vestbredden og Gaza). Hver palestiner mottok norsk bistand til en verdi av omlag 112 kroner i 1998.
- Den norske bistanden til Det palestinske området utgjorde cirka 300 millioner kroner i 1998 og lå på om lag samme nivå i 1999.
- Norge er viktigste giverland på energisektoren, og sto for 80 prosent av bistanden til sektoren i årene 1994-98 - til sammen 325 millioner kroner.
- Norge har siden 1994 støttet utviklingen av palestinsk vannforvaltning.
- 8 skoler - med til sammen over 100 klasserom - er oppført, mens et nytt program for ytterligere 17 skoler (hvorav 5 nybygg) er påbegynt. Det nye programmet omfatter også blant annet etterutdanning av 20.000 lærere.

INTERNASJONAL BISTAND

Tilsammen ga det internasjonale samfunn bistand til Det palestinske området til en verdi av 2,5 milliarder dollar (omlag 20 milliarder kroner) i 5-årsperioden oktober 1993 til september 1998. (Kilde: Verdensbanken/UNSCO).

– Uten bistand svakere fredsvilje

Rød-Larsen mener bistanden til Palestina har vært uhyre viktig

JERUSALEM (b-a): – Uten bistand ville støtten til fredsprosessen i Det palestinske området vært langt svakere, fastslår leder av FN-organisasjonen UNSCO Terje Rød-Larsen.

• GUNNAR ZACHRISEN

Han mener at bistand er en avgjørende del av fredsprosesser av denne typen – for å «smøre» maskineriet i den politisk-diplomatiske kanal og for å skape realistiske håp om en bedre framtid for befolkningen.

En ny meningsmåling i den palestinske befolkningen (Jerusalem Media and Communication Center, november 1999) viser fortsatt solid støtte til den palestinsk-israelske fredsprosessen. Tross de mange tilbakeslagene som har vært de siste årene svarer 58 prosent at de støtter fredsprosessen, 22 prosent er hverken for eller imot, mens 18 prosent er negativ. Samtidig svarer over 70 prosent av palestinerne at de er optimistiske med hensyn til framtida, mens omlag 28 prosent var pessimistiske.

Økende støtte til fred. – Fra 1993 og oppover har det på palestinsk side vært en bred og økende støtte til fredsprosessen. Dette skyldes i stor grad positive holdninger som følge av forbedringer i levestandard, blant annet er flere mennesker i arbeid og helse- og utdanningstilbud er blitt bedre som følge av bistanden, sier Rød-Larsen.

Nordmannen, som både er FNs spesialkoordinator for fredsprosessen i Midtøsten og verdensorganisasjonens representant overfor de palestinske selvstyremyndigheter og PLO, viser også til andre framskritt. Blant annet har det foregått en omfattende rehabilitering og nybyg-

TEMA: PALESTINA-BISTAND

ging i mange viktige palestinske byer. Det har bidratt til både sysselsetting og synlige, positive endringer i bybildet.

– Enda viktigere er de langsiktige effektene – at bistanden har bidratt sterkt til å bygge opp selvstendige palestinske institusjoner: en folkevalgt lovgivende forsamling, en

folkevalgt president, en fungerende statsforvaltning. Det legger grunnlaget for en gradvis bygging og forbedring av demokratiet, sier han.

Negativ utvikling. Samtidig som utenlandsk bistand har bidratt til nye jobber har utviklingen generelt, i perioden etter fredsprosessen, vært negativ for økonomi og arbeidsliv. Beregninger utført av UNSCO viser at gjennomsnittlig BNP per capita har sunket med 14 pro-

sent siden 1993. Andelen av den palestinske arbeidsstyrken som er helt uten arbeid har økt med 9 prosent i samme periode. Påstandene om omfattende korrupsjon med giverlandspenger som, til tider, har floreret i internasjonal presse vurderer han – i likhet med talsmann for Det norske representasjonskontoret og Verdensbanken – som svakt fundert.

– Giverlandsgruppen har ikke fått seg forelagt noen bevis for omfattende korrupsjon i bistanden til Det palestinske området og vi har heller ikke inntrykk av at dette er et stort problem. Hva som skjer i økonomisk sektor for øvrig er det vanskeligere å ha noen oversikt over, sier Rød-Larsen.

Fornøyd med resultater. UNSCO-sjefen er godt fornøyd med resultatene av bistanden så langt, samt giverlandssamarbeidet i Det palestinske området, som koordineres av Norge, Verdensbanken og FN. Samtidig ser han også betydelige utfordringer for utviklingssamarbeidet mellom de palestinske selvstyremyndighetene og giverlandene – ikke minst i forholdet økonomi, velferd og demografi.

Vokser raskt. – Den palestinske befolkningen er blant de hurtigst voksende i verden. I Gaza fordobles befolkningen hvert 15. år, på Vestbredden hvert 20. år. Allerede i dag har man i Gaza rundt 20-25.000 ungdommer som går ut av skolen hvert år, og det er helt umulig for den palestinske økonomien å absorbere alle.

– Et annet alvorlig problem er at investeringene i privat sektor er altfor svake. Inntil vi får på plass en varig, omfattende fredsløsning vurderer investorene risikoen som for høy. Dette gjør at utenlandsk kapital, rike palestinere i utlandet og lokal kapital blir sittende på gjerdet, sier Rød-Larsen.

FNs visegeneralsekretær og spesialkoordinator for fredsprosessen i Midtøsten, Terje Rød-Larsen mener at bistanden «smører» maskineriet i fredsprosessen. FOTO: NTB/SCANPIX

TIPH i Hebron reduserer mannskap

• GUNNAR ZACHRISEN

HEBRON (b-a): Den internasjonale observatørstyrken i Hebron – TIPH – er redusert fra cirka 110 til rundt 85 personer fra og med 1. februar. Hovedårsaken er at situasjonen i det tidligere urosenteret på Vestbredden er i ferd med å roe seg.

– Som en følge av positiv utvikling i sikkerhetssituasjonen og en effektivisering av organisasjonen reduserer vi antallet observatører, men vi opprettholder vår operative beredskap og aktivitet, sier observatørstyrkens leder Arnstein Øverkil.

Den tidligere politimesteren i Asker og Bærum forteller at det stadig er mindre hendelser, for eksempel i form av at settlere trakasserer palestinere eller at steinkastende ungdommer blir møtt med gummibelagte stålkuler fra de israelske sikkerhetsstyrkene, men urotillfellene har et betydelig mindre omfang enn før. TIPHs rapporter det siste året har derfor i hovedsak meddelt at situasjonen er stille og fredelig.

Hovedoppgaven til observatørstyrken er å overvåke forholdet mellom israelere og palestinere i byen, og målet er å bidra til en normalisering av livet i Hebron og å gi den palestinske lokalbefolkningen er følelse av trygghet.

Arnstein Øverkil, leder av TIPH

– De tilbakemeldinger vi får fra lokalbefolkningen tyder på at vi bidrar til å forbedre situasjonen, sier Øverkil.

Fjernnasjonal styrke. I øyeblikket har observatørstyrken personell fra seks land: Norge, Sverige, Danmark, Sveits, Italia og Tyrkia. Norge har ansvaret for koordineringen av styrken og har helt fra startebn hatt den største kontingenten – i øyeblikket 33 personer.

Mens lokalbefolkningen – til sammen 120.000 mennesker – i all hovedsak består av palestinere finnes det rundt 1500 israelske militære og 3-400 settlere i den lille og trange byen. Palestinske sivile myndigheter administrerer Hebron, men 20 prosent av byen er fortsatt kontrollert av israelske sikkerhetsstyrker.

Etter massakre. Situasjonen i Hebron var i flere år meget tilspisset og voldelig, med stadige konfrontasjoner mellom israelere og palestinere. Den første observatørstyrken til TIPH – The Temporary International Presence in the city of Hebron – ble etablert i mai 1994 – drøye to måneder etter at den ytterliggående israelske settleren Baruch Goldstein

massakrerte 29 palestinske muslimer i bønn ved byens viktigste moske.

Ubevæpnet. Observatørene i TIPH har hele tiden vært ubevæpnet og har, ifølge mandatet, ikke kunnet gripe inn i direkte konfrontasjoner, eller utøve politi- eller militær oppgaver.

– I begynnelsen ble nok mange

av byens innbyggere skuffet over at vi ikke kunne gripe inn direkte og stoppe overgrep. Men etter hvert ble mandatet bedre kjent, og jeg har inntrykk av at lokalbefolkningen generelt setter pris på vårt nærvær, sier Øverkil.

Det norske bidraget til TIPH har vært finansiert over bistandsbudsjettet.

Palestinske sivile myndigheter administrerer Hebron, men 20 prosent av byen er fortsatt kontrollert av israelske sikkerhetsstyrker. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Bistand uten bismak?

Giverne avviser omfattende korrupsjon, men «mannen i gata» tviler

JERUSALEM (b-a): Mens de sentrale aktørene i giverlandsgruppen for Det palestinske området avviser omfattende korrupsjon knyttet til bistandspenger, bobler opposisjonspolitikere og «mannen i gata» over av rykter om svindel og mislighold.

• GUNNAR ZACHRISEN

MIDTØSTEN

Nylig ble et opprop med påstander om omfattende korrupsjon innenfor den palestinske administrasjonen offentliggjort i palestinske aviser. Blant underskriverne var en rekke opposisjonspolitikere, deriblant flere medlemmer av det palestinske parlamentet. Ni opposisjonelle ble fengslet på grunn av sin støtte til oppropet, men ble senere sluppet løs, trolig som følge av internasjonale protester.

Samtidig viser meningsmålinger, foretatt i Gaza og på Vestbredden, en økende mistro til det palestinske lederskapet. Til og med den «guddommelige» leder, president Yasser Arafat, begynner å miste de brede massers tillit.

Ingen bevis. – Vi har ennå ikke sett noen skikkelige bevis for at bistand skal ha forsvunnet som følge av korrupsjon, og har ingen grunn til å tro at korrupsjon i det offentlige skal ha noe stort omfang, sier Joseph Saba, som har ledet Verdensbankens kontor i Jerusalem i to og et halvt år.

Saba, som har erfaring fra arbeid i Kina, Kaukasus og afrikanske land, har snarere et inntrykk av at situasjonen er bedre i Det palestinske området enn i mange andre land.

UNSCO-leder Terje Rød-Larsen og leder av det norske representasjonskontoret for Det palestinske

Folk flest begynner å miste tilliten til det palestinske lederskapet. På gatene florerer det av rykter om korrupsjon. (Personene på bildet har ikke uttalt seg i saken.)

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

TEMA: PALESTINA-BISTAND

området Geir O. Pedersen har en lignende oppfatning.

Kritiske studenter. En kort «fem på gaten» på universitetet i Betlehem tyder på at unge palestinere har et ganske annet syn.

– Vi ser jo med egne øyne hvordan enkelte palestinske ledere kan kjøpe seg eiendommer, hus og bil, mens befolkningen ellers sliter for å få endene til å møtes. Så vi må spørre: Fra hvor får de alt dette? sier den kvinnelige studenten Ranan. To an-

”

Rykteflommen må i stor grad tilskrives et umodent politisk system

Mamoun Sbeih, Verdensbankens kontor Jerusalem.

dre studenter tilkjennegir tilsvarende synspunkter.

– Enkelte ledere har øra fulle av bistandspenger. Giverne er fornøyd bare de får se kvitteringer. De skjønner ikke hvordan de snytes, fastslår suvenirselgeren vi treffer i sentrum av Betlehem.

– Amerikanere og israelere ser gjennom fingrene med korrupsjonen i den palestinske administrasjonen, fordi de ønsker seg en svak administrasjon, sier den norsk-støttede menneskerettighetsaktivisten Raji Sourani i Gaza by.

Smuglerbiler? Han mener at det foregår «grumsete» økonomiske trans-

aksjoner mellom israelske sikkerhetsstyrker og den palestinske administrasjonen.

Rykteflommen må i stor grad tilskrives et umodent politisk system, en foreløpig uferdig rettsstat uten tilstrekkelig tillit i folket og manglende uavhengighet for pressen. Ensrettingen gir stort rom for gatenes parlament, sier palestineren Mamoun Sbeih i Verdensbanken.

Selv om giverlandene ikke har inntrykk av noen utbredt «korrupsjonskultur» i området, kritiserer de den palestinske administrasjonen for manglende åpenhet rundt det offentlige engasjement i næringsvirksomhet.

Arafat bøyer av for press

Palestinernes president Yasser Arafat bøyer av for giverpress og har gitt sin tilslutning til omfattende reformer i den palestinske administrasjonen. 10. januar undertegnet Arafat et dekret der han iverksetter flere tiltak for å få til økt åpenhet og innsyn, forbedret budsjettstyring og et bedre klima for private investeringer.

Giverne har lenge sett skjevt på at om lag 20 prosent av skatte- og avgiftsinntektene ble kanalisert til presidentens kontor istedenfor finansdepartementet, og nå har Arafat gått med på at alle midler skal samles i departementet.

Den palestinske administrasjonen skal også ta i bruk et internasjonalt revisjonsfirma, legge fram av en strategi for privatisering innen 1. mai 2000 og overføre lønnsutbetalinger av offentlig ansatte fra et byrå til finansdepartementet. Det skal også etableres et sentralt utviklingsråd, ledet av Arafat personlig og med sentrale ministre som deltakere. Rådet skal arbeide for å sikre vekst i inntekter og investeringer.

Reformene er et resultat av press fra internasjonale givere gjennom lengre tid, og i fjor ble det nedsatt en arbeidsgruppe med representanter for den palestinske administrasjonen og Det internasjonale pengefondet. I et brev til Arafat 12. januar roser FN, Verdensbanken og Norge

reformtiltaket. Verdensbanken har tidligere kritisert at palestinske myndigheter er sterkt involvert i privat økonomisk sektor. Ifølge bankens talsmenn gir dette en uoversiktlig makroøkonomi og frykt blant private for at man kan bli utsatt for urettferdig konkurranse fra staten innenfor enkeltsektorer.

Palestinernes president Yasser Arafat lover å gjøre administrasjonen mer åpen for innsyn og kontroll.

FOTO: SCANPIX

I et brev til Arafat 12. januar roser FN, Verdensbanken og Norge reformtiltaket.

Detaljstyring i ferskt statsapparat

Både Verdensbanken og andre givere sier at det er behov for mye jobb før det ferske palestinske statsapparatet fungerer etter intensjonene. Tendensen til sentral- og detaljstyring i enkelte departementer skaper forsinkelser og store frustrasjoner for giverland og samarbeidspartnere.

En rapport utarbeidet av palestinske forskere peker på problemer innenfor både administrativ forvaltning, rettsvesenet og i forhold til planlegging. I den sentrale administrasjonen og departementene er det en svært uoversiktlig struktur. Dessuten er det store mangler i budsjettstyring og administrativ planlegging.

Rettsvesenet i krise. Rettsvesenet er i alvorlig krise, ifølge rapporten som er finansiert av Norge og EU. Tradisjonelle familiemekanismer for å løse konflikter, samt uformell megling av tjenestemenn i den palestinske administrasjonen, har i stor grad erstattet domstolene. Forutsigbarheten i rettsvesenet er liten og de lover som er vedtatt og satt ut i livet har liten autoritet.

Mangel på sentral planleggingskapasitet og -kompetanse er et tredje problem. Palestinske myndigheter har foreløpig vist liten evne til å

sette ut i livet egne mål på dette området, noe som blant annet skyldes at det mangler en klart definert ansvarsfordeling, framgår det av rapporten.

Rivalisering. De problemer som påpekes i rapporten er ikke ukjente for NORAD og Det norske representasjonskontoret. Blant annet har det norskstøttede institusjonssamarbeidet med Planleggingsdepartementet MOPIC støtt på betydelig institusjonelle problemer. Departementet framstår i liten grad som enhetlig, og lider av betydelig intern rivalisering mellom kontorene i Gaza og på Vestbredden. Dårlig styringsevne sentralt er blitt identifisert som et hovedproblem ved prosjektet.

– Ledere i den palestinske administrasjonen har ofte god kompetanse, men mangler byråkratisk erfaring. De praktiserer i liten grad delegering og bidrar sjelden til deltagende prosesser på arbeidsplassen. Et hyppig forekommende problem er overdreven sentralstyring. Når ledere ikke delegerer oppgaver må det føre til forsinket framdrift i prosjekter, sier NORADs landansvarlig for Det palestinske området Reidun Røald.

Sri Lanka er det nye Sunnmøre

19 norske bedrifter har etablert seg
– håp om 1200 arbeidsplasser

COLOMBO/OSLO (b-a): Norges nye Sunnmøre ligger i Det indiske hav. I Sri Lanka har 19 norske bedrifter allerede etablert underavdelinger. Sannsynligvis følger ytterligere åtte-ti bedrifter snart etter. Samlet vil det dermed snart være et trettitalls norske bedrifter i landet.

• I SRI LANKA: ODD IGLEBÆK

Først og fremst er det snakk om små og mellomstore bedrifter. De omfatter en serie bransjer: fra møbler, via madrasser, glassfiber og fiskeriutstyr til data og miljøundersøkelser.

Samlet har de til nå investert 42 millioner norske kroner. Det foreligger planer om investeringer for ytterligere 35 millioner kroner. Tall som sannsynligvis vil vokse til i underkant av 900 om tre år. Slår planene om de nye investeringene til, kan det samlede tallet bli mer enn 1200 arbeidsplasser i 2003.

Sammenlignet med norsk kostnadsnivå har etableringskostnadene per jobb vært lave.

– Dette har gått veldig bra, sier seniorkonsulent Inge Reithaug.

Han representerer firmaet NB-Partner som har vært engasjert av NORAD for å drive «match-making» programmet i Sri Lanka.

Startskuddet for programmet gikk i 1994.

– I begynnelsen gikk det nokså sakte, men de siste par årene har det virkelig tatt av. 15 produksjonsetableringer er på plass, og det er inngått avtaler om ytterligere fire oppstartinger i løpet av de nærmeste månedene. Ytterligere et tjuetalls prosjekter er under diskusjon, og erfaringsmessig kan vi regne med at dette gir åtte-ti etableringer. Samlet kan vi dermed snakke om et trettitalls norske bedriftsengasjementer over en periode på fem-seks år, sier Reithaug.

Etablert miljø. – Jeg tror at tre-fire saker har vært avgjørende for resultatene. Det ene er at noen norske bedrifter har vært pionerer. De første

På Grip Nordic produseres møbler etter norsk design. Her viser Harald Osvik fra Teknologisk Institutt og verksmester Naren Elapata fram en stol tegnet av sunnmøringen Terje Holmøy. FOTO: ODD IGLEBÆK

på Sri Lanka etablerte seg alt på 1970-tallet. Kunnskapene til disse «veteranene» er viktig informasjon for nykommere.

– Det andre er at man har et apparat for å få til konkret samarbeid mellom lokalt næringsliv og utenlandske investorer. Fra Sri Lankas side vil jeg trekke fram «Board of Investment», som er et slags avansert «Distriktenes Utviklingsfond».

Lave lønninger og skattefritak.

– Det tredje og kanskje det viktigste er de økonomiske faktorene. Lønningene er lave, og produksjonskostnader blir dermed svært rimelige. Skattefritak i 5-10 år etter etablering er annen slik faktor. Engelsk språk og forretningskultur, og selvsagt at det finnes prosjekter som passer for norsk teknologi, kompetanse og størrelse er viktig. Det vi her snakker om er først og fremst små og mellomstore bedrifter.

– Sri Lanka er også et forholdsvis lite og ganske oversiktlig land. I tillegg kommer at det meste skjer innefor et par timers kjøring fra Colombo. Byråkratiet er også langt mindre enn for eksempel i India eller i Pakistan. Dessuten: Folk er høflige og vennlige og myndighetene er positive.

– Men det har vært en væpnet konflikt på Sri Lanka siden 1983?

– Riktig, men det berører i liten grad den delen av landet vi snakker om. Mange har i utgangspunktet også vært usikre på om det har vært trygt nok, men denne frykten har blitt redusert etter at de har sett det med egne øyne, sier Reithaug.

NB-partners ble engasjert av NORAD til å drive «match-making»-programmet etter at de vant en konkurranse om oppdraget i 1993-94. Tilsvarende programmer har også vært drevet i India og i Pakistan,

Susanta Perera (25) pusser laminert tre for Grip Nordic, der hun har arbeidet i åtte år. Grunnlønn er 300 kroner måneden, mens topp for faglært arbeider er 1000 kroner. Bedriften er et samarbeid mellom Grip Engineering i Colombo og de to norske firmaene Nordic Comfort Products, Hemnesberget og NIBU A/S, Lierskogen. FOTO: ODD IGLEBÆK

men begge ble frosset etter prøvesprengningene høsten 1998. For Indias del var resultatet 16 etableringer i løpet av fire år, for Pakistan to i løpet av tre år. I Sør-Afrika ble et fjerde program startet for et par år siden.

Legges ned? Match-making programmet er nå under evaluering. Et av spørsmålene som drøftes er om

det hele skal legges ned som følge av bistandspolitikkens nye orientering mot fattigdomsbekjempelse og utvikling av næringsliv i sør- og ikke i nord.

– Det ville i tilfelle være bemerkelsesverdig. Særlig ut fra at programmet utvilsomt har vært en suksess på Sri Lanka, sier Reithaug.

”
I begynnelsen gikk det nokså sakte, men de siste par årene har det virkelig tatt av.

Inge Reithaug fra NB-partner

Latvia eller Sri Lanka?

– Spørsmålet for oss er om vi skal satse her eller i Latvia? sier Are Selstad fra Rogaland Eksportutvikling AS.

Selstad var en av deltakerne i den 30 personer store delegasjonen av nordiske forretningsfolk, som før jul besøkte Sri Lanka på en NORAD-sponset tur arrangert av NB-Partner. For øvrige var det et tjuetalls nordmenn, noen få svensker og dansker, pluss et par islendinger og en ester med på turen. Alle var der for å vurdere framtidige investeringer, eller for å starte import og/eller lisensproduksjon.

Overalt i landet, bortsett fra i krigsområdene, har det de siste ti årene vokst opp tekstilfabrikker på Sri Lanka. Noen er «joint ventures», andre er lokalt eid og noen utenlandsk. Både Japan og Korea har investert mye. Samlet er dermed titu-

sener av kvinner daglig sysselsatt ved symaskinene. Den store veksten har også ført til at verdien av tekstileksporten nå er høyere enn for eksporten av te. Selstad var der nettopp for å se på denne industrien i forhold til selskaper i Rogaland

– Det er bra kvalitet på det jeg har sett, sier han. – Mesteparten av produksjonen går til eksport, men noe selges også lokalt. Prisen er da bare en tiendedel av hva den kan være hjemme.

– Hva med lønningene?
– Det er et viktig spørsmål. Her vil lønnsutgiftene være på 500-600 kroner, mens i Latvia vil de være rundt 3000 kroner. På den annen side er Latvia bare et par timer unna med fly, mens her snakker vi om det mangedobbelte. Det må også telle med, sier han.

FAKTA:

Sri Lanka er, sammen med Uganda og Mosambik, pilotland for den nye strategien for Norges støtte til næringsutvikling i Sør. Strategien ble fremlagt av Utenriksdepartementet i februar 1999. Hovedformålet er å fremme verdiskaping og lønnsom produksjon i Sør.

NORAD arbeider i øyeblikket med en rapport om næringsutvikling i Sri Lanka. Et analysedokument skal senere diskuteres med lankesiske myndigheter, som et ledd i det framtidige bistands- og næringslivssamarbeidet mellom de to landene.

Inkassoprogrammering i Colombo

NÆRINGS-
LIV

Neste gang du mottar et inkassovar-sel fra Postbanken eller Kreditkas-sen, er det ikke usannsynlig at pro-gramvaren som ligger til grunn for den automatiske purringen, er pro-grammert på Sri Lanka. Bakgrun-nen er at fra 1. februar i år, er det norske firmaet Markus Data AS fast etablert i landet.

Etableringen skjer i form av en «joint venture» med det lankesiske selskapet Informatics. Til sammen danner de to Eurocenter Ltd., et sel-skap som blant vil ha som formål å foreta kjerneprogrammering for Markus Data. Og Markus Data er nettopp en storleverandør av pro-gramvare for kreditt- og inkasso-bransjen i Norge. Postbanken og K-bank er blant deres viktigste kun-der.

Det er gøy. Vi er i Colombos sen-trum, i lokalene til Informatics. Det er moderne lokaler, men trangt om plassen. Samlet har det lankesiske selskapet 300 ansatte.

For ansatte programmere på full

”

Vi planlegger å investere 10 millioner kroner på Sri Lanka og ansette 35 personer i løpet av noen måneder.

Finn Worm-Petersen
Markus Data

tid varierer lønningene fra omlag 3000 til 8000 norske kroner per måned.

- Det er god lønn på Sri Lanka, kommenterer Finn Worm-Petersen fra Markus Data. - For øvrig synes jeg ikke vi skal snakke så mye om lønn. For oss er det viktigste, at vi kan bidra til noe i et fattig land som kan få lokal nytte. Det er gøy, sier han.

Til daglig er han sjef og arbeiden-de styreformann i det norske selska-pet med hovedkvarter i IBM-byg-ningen på Kolbotn utenfor Oslo. Sel-skapet har 31 ansatte og en omset-ning på 45 millioner kroner i året.

- Vi planlegger å investere 10 mil-lioner kroner på Sri Lanka og ansette 35 personer i løpet av noen måne-der, sier Worm-Petersen.

Lage norsk senter. Representanten for Marcus Data har alt vært her fle-re ganger. Denne gangen har han også med Lars Christian Nordby fra Bedriftsdatabasen AS. Nordby er her for å se på muligheten for at firmaet kan flytte deler av sin virksomhet til

Eurocenter. - Og det vil vi, sier Nord-by, som i noen dager har arbeidet sammen med ansatte i Informatics for å se på framtidige arbeidsopp-gaver.

- Nettopp noe slikt håper vi kan bli en viktig del av virksomheten. At Eurocenter kan tilby tjenester også til andre, og ikke minst til norske sel-skaper, tilføyer Worm-Petersen.

Krevende opplæring. En del av strukturen til Informatics er et opp-læringsprogram for unge studenter. - Jeg synes det er veldig bra, sier Sepa-lika Perera (21). Hun er lærling på an-dre året. - Men det er krevende, fort-setter hun.

Perera forteller at de arbeider fire dager i uka, mens fredag og lør-dag er avsatt til studier. Programmet går over fem år. Det første året har studentprogrammererne ei måneds-lønn på vel 300 kroner. Det er på samme nivå som syerskene i tekstil-industrien. Deretter stiger lønna gradvis, og det femte året utgjør den drøye 1100 kroner.

Lankesere og nordmenn klar for kjerneprogrammering i Colombo. Fra venstre Suresh Bartlett, Sudharshan Welihinda, Lars Christian Nordby, Finn Worm-Petersen og Nadie De Silva.

FOTO: ODD IGLEBÆK

notiser

Usikker slutt på afrikansk tele-eventyr

Telenor og Telia venter fortsatt i spenning på utfallet av tilde-lingen av den tredje mobilkon-sesjonen i Sør-Afrika. På enkel-te områder er fusjonsfiendene fortsatt perlevenner.

Tildelingen skulle opprin-nelig vært klar tidlig i desem-ber i fjor. Den statlige regulatø-ren SATRA skulle da ha vært ferdig med gjennomgangen av anbudene, og gitt sin innstil-ling til de sørafrikanske myn-dighetene.

Årsaken til utsettelsen er, ifølge prosjektleder Christian Erlandsen i Telenor Internatio-nal, at SATRA er blitt anklaget for korrupsjon og nepotisme av de konkurrerende telese-lskapene. SATRA er for lengst ferdig med sin vurdering, men nekter å offentliggjøre resulta-tenes før anklagene er ferdig et-terforsket.

- Vi aner ikke hvor lang tid dette kan ta. Dette ligger full-stendig utenfor vår kontroll, sier Erlandsen.

Bistanden øker

I 1998 økte de rike landene - for første gang på fem år - bi-standen til utviklingslandene, skriver Vårt Land. Avisen referer til ferske tall fra Organisa-sjonen for økonomi og utvik-ling (OECD).

De foreløpige oversiktene viser at bistanden hadde en nominell økning på 6,6 pro-sent sammenlignet med året før. Det skjedde til tross for at bistandstunge land som Sve-rige, Canada, Frankrike og Tysk-land alle hadde en nedgang i sine overføringer. Det er først og fremst USA og Japan som bi-drar til den store økningen blant OECD-landene.

Satser på utdanning

KAMPALA: Hele 31 prosent av Ugandas statsbudsjett skal neste år gå til utdanningssek-toren, hvorav det meste til grunnskolen, melder avisen New Vision.

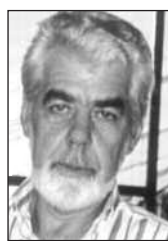
Den ugandiske regering-en peker på nødvendigheten av å få kvalifiserte lærere og forbedre kvaliteten i utdan-ningen. - Bedre utdanning er betingelsen for nasjonal over-levelse og framgang, sier Pius Bigirimana, statssekretær i De-partementet for utdanning og sport.

Mer tuberkulose

LILONGWE: Tuberkulosefaren er på frammarsj i Malawi, mel-der nyhetsbyrået PANA. Siden 1998 har landet årlig registrert 22000 nye tilfeller, og nye be-regninger viser at antall tilfel-ler vil øke til 29000 i 2005. De fleste som blir rammet vil være unge voksne, noe som vil få sosialøkonomiske konse-kvenser.

Statistikker fra helseminis-teriet indikerer at 90 prosent av de tuberkuloserammede også er hiv-positive. Av landets 10 millioner mennesker er nærmere 1 million smittet med hiv.

Lager lankesiske lofot-liner

Arnulf Sandvik har vært etablert på Sri Lanka si-den 1976.

FOTO: ANDERS BØRDE

- 60 prosent av samtlige fiskeliner, som brukes i Norge, produseres her. Og for Lofotliner snakker vi om hele 95 prosent, sier Arnulf Sandvik fra AJ Fishing Ltd.

Sandvik etablerte seg som be-driftseier på Sri Lanka så tidlig som i 1976, og er en av veteranene. I dag har firmaet han er medeier i 200 an-satte, og det leverer fiskeriutstyr til 15-20 land i hele verden. Norge er det viktigste markedet.

Produksjonslokalene til AJ Fis-hing er plassert i Biyagama Export Processing Zone, den største og mest velorganiserte av de såkalt frisone-ne. Denne ligger 24 kilometer uten-for hovedstaden Colombo.

- Folk på Sri Lanka er ærlige og lærevillige, men man må akseptere at systemet her er annerledes enn hjemme. Ikke minst er det viktig at man passer på de ansatte. Vi har en skikkelig kantine og en egen vel-ferdskonto for begravelser.

- En må vise at en står nær de an-satte og ikke være redd for å ta i et tak på golvet. Og så må man vis folk tillit, understreker han.

Han nevner at det fortelles en

historie om noen koreanere, som ikke hadde en slik innstilling. De fikk angivelig satt fyr på fabrikkens sin.

Sandvik mener at Sri Lanka klart er «det riktige stedet» for små og mellomstore bedrifter som vil ut. - Det er enklere her enn for eksem-pel i Kina, i Thailand eller på Filippi-nene, sier han.

- Men noen problemer finnes det selvsagt. Et er at selv om folk er flinke til å jobbe, så kan det skorte noe på den praktiske erfaringen. Man skal også være klar over at ing-en utlendinger som driver i «bis-niss», noen gang har vunnet en retts-sak. Det beste er derfor 50-50 pro-sent, altså at halvparten er lokalt eid. Da er man likeverdige, og alt går det så mye enklere.

- Hva med korrupsjon?

- For oss som er i en sone, er det vanligvis ikke et stort problem, men vi hadde et problem da vi skulle ha tilkopling av elektrisitet. Da måtte det visst noe smøring til. Ellers er det mer et problem for folk flest i hverdagslivet.

«MATCH-MAKING OG «JOINT VENTURE»

Match-making - program for be-driffter som søker etter partner. I dette tilfellet: norske bedrifter som skal finne partnere på Sri Lanka - eller omvendt. Oftest er det underforstått at partnerska-pet innebærer overføringer av teknologi og annen kunnskap fra norsk side. Sri Lanka stiller framfor alt med infrastruktur og billig og motivert arbeidskraft.

Joint venture - et partnerskap mellom selskaper eller bedrif-ter/myndigheter i ulike land. Mens den ene av disse er norsk, er den andre utenlandsk. Mange norske bedrifter har, iblant med deltakelse fra norske bistands-myndigheter, inngått eieravtaler med selskaper/bedrifter i utvik-lingsland. Eierandelene mellom dem fordeles gjerne 50-50, men det kan også være andre kombi-nasjoner som 10-90, 20-80, 30-70, 40-60 osv.

Perlen

AV RAGNHILD GYLVER

VINNER-NOVELLEN

Det var en gang en jente som bodde sammen med fem søsken og sine foreldre. Historien om denne jenta er spesiell, for hun var ikke et vanlig barn. Hun var en av dem som blir født inn i et samfunn der veien gjennom barndom, voksen alder og alderdom er nøye trukket opp.

Men Simbia hadde en hemmelighet. Hun drømte om å bli forfatter. Hun hadde lyttet til sin gamle bestemor i det flakkende lyset fra bålet, hun hadde hørt historiene trille ut av bestemorens munn, historier så vakre og sterke som skinnende perler.

Bestemoren satt ikke der i det lille silkesjalet og fortalte, hun satt der og galdret, hekset, trollet. På en kveld kunne bestemoren fortelle om fem tusen år, hun kunne ta en flik av historien og gi den til Simbia, en flik av evigheten, og Simbia satt i den oransje sirkelen fra bålet og lyttet åndeløst, når bestemoren på en natt kunne fortelle en historie som spant seg over tusener av år. Bestemorens visdom var uendelig.

En dag spurte Simbia bestemoren om hvor hun hadde lært alle historiene, for så vidt Simbia visste hadde bestemor ingen form for utdanning. Hun hadde tilbrakt hele sitt liv med å verne om familien, skape trygghet rundt barna, ta seg av husarbeidet og jobbe på de endeløse markene.

Da la bestemor en finger over de sprukne leppene, og huden, som var rynkede som på en elefant, glattet seg utover pannen.

- Det er en hemmelighet, Simbia, men jeg vil dele den med deg. Simbia lente seg mot bestemoren, og kjente den deilige duften av sjasmin og fruktsaft som hun var omhyllt av. Bestemoren kikket omkring og konstaterte at begge Simbias foreldre var ute av syne, før hun bøyde seg fram og hvisket inn i øret på barnebarnet.

- Min bror var et spesielt menneske, Simbia. Han var belest og bereist, han kunne lese og skrive. I tillegg hadde han noe som nesten ingen andre av hans generasjon hadde: han hadde sympati for kvinnene, og mente at de skulle få solide kunnskaper om samfunnet og verden, på like fot som menn.

Simbia sperret øynene opp. Bestemor så på henne gjennom de svarte sprekker i den rynkede, brune huden, og smilte tannløst.

- Derfor lærte han meg alt han hadde lært i bøkene. Han lærte med det om kveldene, når jeg var ferdig med husarbeidet og egentlig var for utmattet til å lytte, men gjorde det allikevel fordi min bror snakket til meg og jeg elsket ham, og fordi historiene var så fantastisk vakre. Min bror lærte meg aldri å forstå tegnene i bøker, men han lærte meg det aller viktigste: hvilke historier disse tegnene kan berette.

Simbia festet en jasminblomst i det velkjemmede, svarte håret til bestemor. - Takk, bestemor, sa hun. - For at du ville dele hemmeligheten din med meg. Bestemor klemte hendene til Simbia i sine. - Du er et vakker barnebarn, Simbia. Og du er klokere enn dine brødre. Du fortjener å lære alle de historiene jeg kan fortelle deg - og du fortjener mer; nemlig å lære tegnenes kunst.

Drømmen om å bli forfatter var ikke noe Simbia plutselig fant på. Det var en drøm som

Ragnhild Gylver er 16 år og går på Asker videregående skole i Akershus. En enstemmig jury kåret hennes bidrag, «Perlen», til vinner av OD-konkurransen 1999. Gylver er et uvanlig skrivetalent og debuterer med romanen «Knas» på Gyldendal/Tiden i mai.

Operasjon Dagsverk-konkurransen er et samarbeid mellom NORAD, OD og FOKUS (Forum for kvinner og utviklingsspørsmål). Elevene kunne sende inn bidrag i kategoriene tekst, bilde, video eller tegneserie. I alt kom det inn i overkant av 200 ulike bidrag.

OD-konkurransen 1999 hadde tittelen «Hvorfor vanne naboens tre»? Formålet med konkurransen var å skape forståelse og spre engasjement rundt kvinneverden, nord/sør-problematikk, utdanning og solidaritet. Juryen mener at vinneren belyser tematikken på en glimrende måte.

Som vinner får Ragnhild Gylver være med Operasjon Dagsverk (OD) på prosjektbesøk til et av fjorårets 10 prosjekter i Latin-Amerika, Afrika eller Asia.

Ragnhild Gylver (16) er vinner av årets Operasjon Dagsverk-konkurranse.

ble født, vokste og modnet gjennom de tusener av kvelder ved bålet sammen med bestemoren. Simbias brødre lyttet aldri like intenst som Simbia, og de mistet en hel verden på denne måten, en verden av sjoslag og ildsprutende drager, røverbander og slipte juveler. Simbia kunne ikke forstå denne mangelen på interesse. For henne var bestemorens historier som blomsterknopper. De fløy ut av bestemorens munn og inn i øret på Simbia og foldet seg ut til fargesprakende underverker inne i henne.

Det var her, i bålet gnistrende glans, at Simbia kjente historiene til bestemoren perle i seg, hun kjente disse historiene ta form til noe mer, hun hørte replikker i hodet, hun så for seg tekstbrokker, hun kjente personenes vesen og tanker. Hun ville blåse liv i dem, hun ville gi dem liv på et papir. Hun ville at de skulle leve i hodet til alle som tok dette papiret i sine hender og tolket tegnene. Det var da at Simbia skjønte dette: Jeg må lære å skrive.

Først gikk hun til sin eldste bror. Han hadde gått på skole lenge, og han hadde så ufattelig med kunnskaper at han kanskje skulle begynne ved et universitet, i hvert fall gikk dette ryktet som et sus mellom foreldrene og søsknene; storebror skal kanskje begynne ved et universitet, han er smart nok, han kan nok.

Simbia gikk til sin eldste bror og spurte ham, forsiktig:

- Vil du lære meg å skrive? Broren satt bøydd over noen lange papirstimler dekket av disse mystiske tegnene, og beveget leppene umerkelig mens han gjentok ordene inni seg. Han pugget nok til eksamen.

- Vil du? spurte Simbia og trakk forsiktig i bomullsskjorten. Hen rettet seg opp og stirret åndsfraværende på henne:

- Skrive? Hva skal du med det? Simbia vred seg under brorens blikk.

- Jeg skal bli forfatter, hvisket hun.

Broren stirret først lamslått på henne, så tegnet det seg et flir i ansiktet hans. Men da han så det tomme blikket til Simbia, ble han fort alvorlig og la et heklet sjal omkring skuldrene hennes og strøk henne over håret, for han var glad i sin søster. Han ønsket henne friske barn og en snill ektemann, det mest vidunderlige en kvinne kan forlange.

- Simbia, Simbia, sa han. - Jeg vet nok at bestemoren har gitt deg mange rare ideer. Men du må huske på -, sa han og la en finger under haken hennes - at den sanne lykken for en kvinne er å gifte seg, få barn og gi sønnene en god utdanning. Dette er nøkkelen til livet, og du vil finne den slik tusenvis av kvinner har fun-

net deg før deg. Du må avfinne deg med din rolle og bli lykkelig.

Simbia kjente en tykk og varm tåre på kinnet, som en smeltet glassperle. Så sukket hun.

- Det er urettferdig at du og alle brødrene får utdanning, og ikke jeg! utbrøt hun trassig. Men da var broren allerede tilbake i tegnene på papirremsen, og det eneste han svarte henne var et fraværende grynt; han hadde mye å pugge, han skulle jo ta eksamen.

Og dag etter dag, natt etter natt gikk uten at Simbia lærte seg trolldommen i tegnene. Hun deltok i husarbeidet sammen med sine søstre, og moren var flink til å lære dem opp i kvinnenes rolle. Simbia vasket kopper og feiet gulvet. Bare bestemor satt i kroken av rommet, tullet inn i det lille silkesjalet, og humret stille for seg selv, som over en hemmelighet. Hun fulgte Simbia med blikket og tenkte noe som ingen visste.

Og da den dagen kom at bestemor skulle trekke inn sitt siste drag med luft, da den dagen kom at hun lå og stirret med de mørke øynene opp i himmelen, som for å finne en port der oppe hun kunne vandre igjennom, da grep hun Simbias arm og trakk jentungen mot seg, før hun hvisket:

- Om det så bare var en pike i hele verden som gikk med slike historier inni seg, så burde man ha gitt alle jenter rett til utdanning, for at denne ene pikens historier ikke skulle gå tapt. Du har en perle inni deg, min tapre datterdatter. Du må være sterk, Simbia! Du må være klok for din mann og verne om dine barn, slik jeg gjorde. En gang vil du få et vakkert barnebarn som kan fange opp historiene dine i lyset fra et bål, og som kan føre dem gjennom en penn og ned på et papir. Vi må vente på henne Simbi!

Så stirret bestemors øyne inn i himmelen, og Simbia lurte på om sjelen hennes nå steg oppover og oppover, som en blå skygge, før den møtte en annen verden. Og det var da - når Simbia stod ved bestemorens dødsleie - at hun bestemte seg. Tidene var vanskelige å forandre, og Simbia var allerede sliten.

Men hun bestemte seg for at om hun ikke vant, så skulle en annen gjøre det, en av hennes blod og folk, en kvinne. En som kunne sitte ved et bål og lytte til historier og føre dem ned på et papir med magiske tegn. En som kunne blåse liv i skyggefigurer. Simbia tvinnet fingrene inn i hverandre. Hun tenkte: En som kan samle opp alle de spilte perlene fra tusener av kvinner.

Save the Children Norway (Redd Barna) is a non-governmental humanitarian membership organisation which is politically and religiously independent, and that works to realise children's rights in accordance with the United Nations Convention on the Rights of the Child.

We now seek

Resident Representative for CAMBODIA

Save the Children Norway - Cambodia office has 40 local employees and an annual budget of approximately 15 mill NOK (including support to some projects in Vietnam). The programme was established in 1988 and the office is located in Phnom Penh. The main components of the programme are within basic education, promoting Children's Rights through information and advocacy, support to children in especially difficult circumstances, e.g. sexual exploited children and street children. The work is developed in co-operation with local authorities and NGOs. The Resident Representative is member of the Regional Management team for Asia and is expected to contribute to regional programme interaction.

Main responsibilities:

- Programme and strategy development
- Administration and financial management
- Organisational development and personnel management
- Alliance co-operation and development
- Information and representation

Qualifications:

We look for a person with

- higher education at university level and fluency in English.
- relevant international management and leadership experience with the ability to coach highly qualified staff,
- experience from strategic planning, partner co-operation, experience from financial management and internal control, knowledge of the region.
- experience from international lobby / advocacy work.
- Computer literacy.

Candidates with a Norwegian base will be preferred.

Duration of appointment: Two years, starting approximately June 2000. Further information may be obtained from: Einar Rystad or Tove Romsaas Wang, tel. 22990900, fax 22990860. E-mail: pro@reddbarna.no.

Application with CV, certificates and testimonials should be sent to: **Redd Barna, Personnel & Organisation Dept., Box 6902 - St. Olavs plass, 0130 Oslo, Norway before 14 February 2000.**

Mystisk millenniumslus

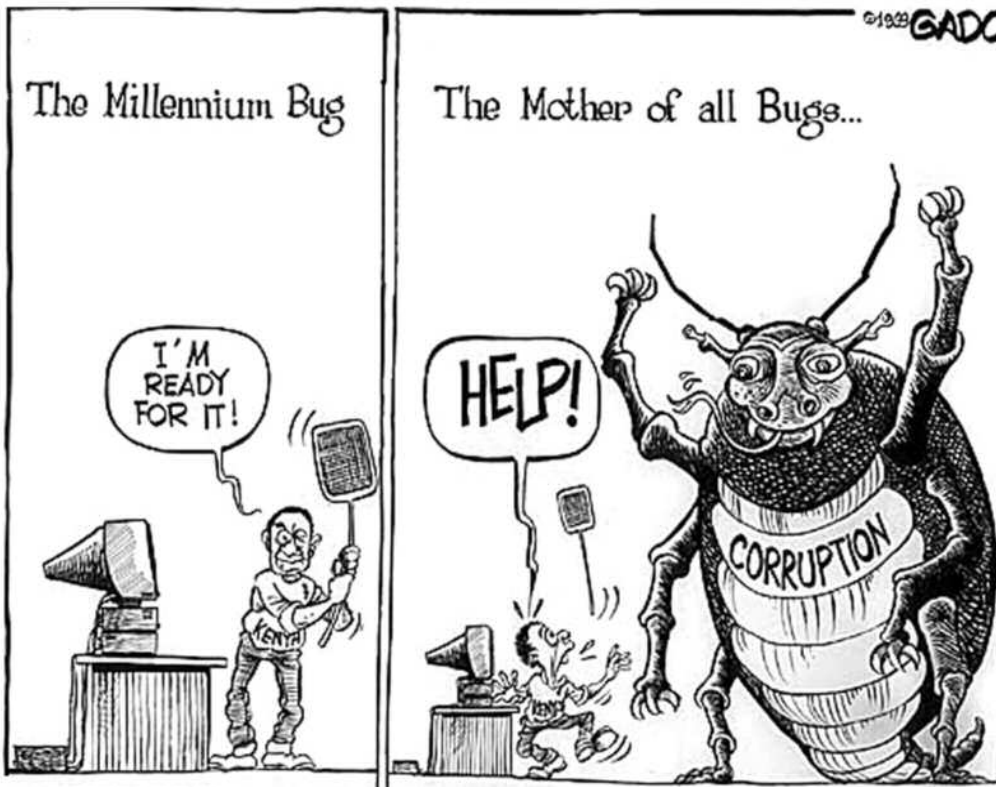
AV AMY LWALI

Årtusenproblemet har vært en bekymring verden over. Det var ikke ende på hvor galt det ville gå med pc-er, kraftstasjoner, banker og det meste som bruker elektronikk når klokka passerte midnatt mellom 1999 og 2000. I Kenya ble fenomenet kalt «millennium bug» - og med den oppmerksomheten dette fenomenet fikk i ukene før årtusenskiftet, er det ikke rart at det oppstod en del misforståelser blant folk med lav utdanning. «Bug» betyr nemlig «vegglus» og «insekt» - i tillegg til «datafeil».

I Kenya benyttet for eksempel et firma anledningen til å introdusere insektmiddelet RAID i en tv-reklame, med slagordet «Det offisielle middelet mot millenniumsbugget». Insektmiddelet ble utsolgt øyeblikkelig. Folk løp for å sikre seg denne sprayen som skulle løse millenniumsproblemene i hjem og pc-er, i den tro at «millenniumsbugget» var et virkelig insekt.

Det skulle vise seg at millenniumsbugget i Kenya hadde lite med teknologi å gjøre. Problemene og misforståelsene dukket opp helt andre steder. For eksempel trodde noen at Millennium var en person. Folk skyndte seg til steder i landet der de hadde hørt at Millennium skulle komme den 1. januar 2000. De hadde forstått at Millennium ville slette gjelden deres og løse deres økonomiske problemer, og den sjansen kunne ikke fattige, uskolerte mennesker la gå fra seg. Særlig siden denne Millennium bare ville komme en eneste gang!

En ganske vanlig oppfatning har vært at millenniumsskiftet ville bety verdens ende. Tallrike gudshus ble fylt av folk som lyttet til dommedagsprofetene. Johannes' åpenbaring ble den mest populære boka i

Bibelen, fordi den forteller hvordan verdens undergang vil skje.

Mot slutten av desember ble Nairobi praktisk talt tom. Folk reiste til familien sin på landet i tilfelle verden skulle gå under. Ingen ville være alene i byen da. I den lille byen Nainasha tok en mann livet sitt, og etterlot en Bibel og religiøs litteratur i stedet for et avskjedsbrev. Hans mor fortalte at sønnen var overbevist om at verden ville gå under den 31. desember 1999.

Årtusenskiftet fikk sogar kallenavn, fordi noen ganske enkelt ikke greide å uttale ordet «millennium» riktig. «Miriam», «Aluminium» og «Mullunium» ble kjente varianter.

Den som ikke var klar over disse uttalefeilene, ble nok litt forvirret over spørsmålet «Hvordan var Miriam?»

Hvis en ikke visste at spørsmålet egentlig dreide seg om hvordan nyttårsfesten var, kunne en nok stusse på hvem Miriam - hvis en ikke faktisk kjente noen med det navnet. Svaret kunne fort bli morsomt uansett. Den som skjønte spørsmålet, kunne imidlertid koste på seg et svar av typen: «Miriam var fantastisk. Håper hun kommer igjen!»

En kvinne ville kalle sin nyfødte datter «Millennium», men fordi hun ikke kunne si det riktig, ble navnet på fødselsattesten «Aluminium».

En mann i Nairobi stod hele nyttårskvelden ved siden av pc-en sin med en diger klubbe i hendene.

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

Heldigvis kaller familien henne «Millie» - et helt vanlig jentenavn i Kenya. Mange barn født rundt årtusenskiftet har fått navnet Millennium, med Millie, Mille og Mullu som kortformer. Andre har fått navn etter de andre mye brukte synonymene for årtusen: Y2K, Bug og Two Thao, som er swahili slang for «2000».

En lokalavis rapporterte om en mann i Nairobi som stod hele nyttårskvelden ved siden av pc-en sin med en diger klubbe i hendene. Han hadde tenkt å ta det mye omtalte millenniumsbugget når det dukket opp!

Flere nyåpnede skoler har tatt navnet Millennium. «Millennium Academy» i Parklands i Nairobi lover «himmel og jord» til alle som søker seg inn der. Og i privatlivet snakket kenyanske menn om at de ønsket seg «millenniumssikre» koner.

Men bortsett fra misforståelser og morsomheter, har mange kenyanere et større perspektiv på det nye millenniet. De håper å bygge et sterkt og progressivt land, fritt for korrupsjon. De tror oppriktig at de konstitusjonelle problemene vil ta slutt. Midt i Kenyas teknologiske, språklige og religiøse utfordringer, har det nye millenniet gitt kenyanerne en ny og positiv plattform av tro på framtida for landet sitt.

Amy Lwali er frilansskribent, bosatt i Nairobi. Hun er tilknyttet tidsskriftet Mango, utgitt av Norsk Fredskorpssamband.

Gados verden

Tanzanianeren **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Demokrati på afrikansk

AV TORILD SKARD

Den 24. november i fjor ble det nok en gang holdt president- og parlamentsvalg i Niger. I løpet av perioden 1992-98 er det organisert i alt 12 avstemninger i Niger. Disse har til sammen kostet 120 mill franske francs.

I tida mellom nasjonalkonferansen i 1991 fram til militærkuppet i 1996 hadde landet ikke mindre enn 5 regjeringer og 4 statsministre, ett overgangsregime, to parlamentsvalg, to militær-myteri, sivil ulydighet lansert av de tapende partiene og væpnet opprør nord i landet. Etter 1996-kuppet har landet hatt 4 helseministre, 3 sosialministre og 3 vannministre fram til 1998.

I år ble det holdt regional- og lokalvalg, hvorpå de militære tok makten og presidenten ble myrdet. Så ble det holdt grunnlovsavstemning, og nå skal nye valg skape overgang fra militært til sivil styre.

Niger er et av de fattigste land i verden og har verdensrekord i så vel barnedødelighet som analfabetisme. Bistandsgivere presser på for å få til en demokratiseringsprosess, men det er en komplisert og kostbar affære. Et enkelt valg kan fort koste det samme som et årsbudsjett for helseministeriet f.eks., og trass i de seinere års satsing synes det langt fram.

Etter generasjoner med kolonivelde og tiår med autoritært styre er det ikke gjort i en håndvending å etablere moderne demokrati i mange afrikanske land. Det er til dels betydelig variasjon landene i mellom, men i store trekk kjennetegnes situasjonen av følgende:

- Styret er gjerne sterkt sentralisert og personifisert med meget store fullmakter hos presidenten, samtidig som det er lite deltakelse i beslutningsprosessene, lite åpenhet («transparency») og lite ansvarlighet.
- Det er meget få etablerte mekanismer for maktdeling og kontroll. Ved valg tar vinneren gjerne alt: rikdom og resurser, styring, privilegier og prestisje.
- Parlamentene er nye og svake, og svært ofte har presidenten overveldende flertall.
- Staten er den viktigste arbeidsgiveren, og storparten av de utdannede er statsansatte.
- Det er liten tradisjon for en stabil, nøytral statsadministrasjon. Utskiftningene i sentraladministrasjonen er til dels meget store. I mange land skifter også ministrene meget ofte. Et land som Chad, har for eksempel hatt 200 ministre på seks år.
- Lovverket er til dels avlegs og ufullstendig, rettsvesenet er ofte svakt, rettssikkerheten dårlig og politiets håndhevelse vilkårlig. Menneskerettighetene tillegges liten vekt.
- Analfabetismen er meget utbredt, spesielt på bygdene og blant kvinner, og utdanningssystemet, universitetene inkludert, driver dårlig. Ytringsfriheten er begrenset, og presse, radio og TV er svakt utviklet.
- Det er en utbredt passiv holdning til det politiske liv i brede lag av befolkningen.
- Kvinnene arbeider stort sett meget hardt, men deres stilling i det politiske og økonomiske liv er meget svak.

I løpet av den langvarige økonomiske krisen som har rammet Afrika

Afrikanske militære er raske til å gripe inn dersom valgte politikere blir for egenrådige, som ved kuppet i Elfenbenskysten nylig.

FOTO: SCANPIX/EPA

kronikk

sør for Sahara, er staten blitt sterkt svekket i de fleste land. Det er anslått at tilgangen til offentlige tjenester i forhold til innbyggertallet reelt sett er blitt redusert med 50 prosent sia 1980. Samtidig har lønningene til de offentlig ansatte blitt redusert med 50 prosent eller mer og ligger til dels betydelig under fattigdomsgrensen.

Noen land er mer utsatt enn andre, men generelt er regjeringens styringsapparat meget svakt. Den økonomiske situasjonen fører videre til at regjeringene har meget lite handlingsrom for å gjennomføre tiltak og bedre folks kår, ja, i mange tilfelle mangler ressurser også for å opprettholde eksisterende tiltak, blant annet sosiale tilbud.

Den politiske stabiliteten varierer fra land til land, men den er temmelig svak mange steder. I løpet av de siste årene synes den dessuten å ha blitt enda svakere enn før.

Årsakene er mange: Statene er svært sammensatt befolkningsmessig sett, og i mange tilfeller framheves og utnyttet motsetningene i politisk øyemed. Betydelige grupper opplever at de er marginalisert, utelukket og diskriminert. Videre er eksterne så vel som interne interesser sterkt engasjert i konkurransen om olje, diamanter og andre verdifulle ressurser.

Lav økonomisk vekst og skjev fordeling av ressurser, inflasjon og gjeldsbyrde, befolkningsvekst, utbredt fattigdom og manglende sosiale tilbud bidrar til å skape sosiale og politiske spenninger. Når styret oppstår attpåtil kjennetegnes av maktmisbruk, vanstyre og korrupsjon, oppstår det lett spenninger.

Demokratiseringsprosessen det siste tiåret har hatt klare positive virkninger generelt sett. Noen går så langt som til å snakke om en «afrikansk uavhengighet nummer to», fordi statens kon-

troll med borgernes politiske aktiviteter er blitt redusert, det er blitt åpnere debatt på grunnlag av økt menings- og ytringsfrihet, media har fått økt spillerom, det er etablert frivillige organisasjoner, en politisk opposisjon er blitt organisert og det stilles større krav enn før til politikere om å stå til ansvar for sine handlinger.

I noen tilfelle har imidlertid demokratiseringsprosessen ført til redusert stabilitet, fordi motsetningene mellom ulike folkegrupper er blitt aksentuert, spesielt i forbindelse med valg, taperne ved valg har ikke akseptert resultatet, og de styrende har ikke maktet å oppfylle de forventninger som er skapt.

I Vest- og Sentral-Afrika har det vært holdt flerpartivalg i alle land, med unntak av Demokratisk Kongo, etter 1990. Ser en på presidentvalgene, kan en notere følgende gjennomgående trekk:

- Valggjennomføringen har ofte vært mangelfull.
- Makthaverne manipulerer for å sikre eget gjenvvalg, med den følge at opposisjonen i mange tilfelle har boikottet valget.
- Opposisjonen er fragmentert og svak.
- Valgene har forholdsvis sjelden ført til regimeskifte. Av de i alt 34 presidentvalgene siden 1990 har 25 (dvs. tre firedeler) bekreftet den sittende presidenten, mens 9 (en firedel) har ført til personskifte. Det har i den samme perioden vært åtte militærkupp, og 14 av de 23 presidentene har i dag militær bakgrunn, legitimert eller ikke legitimert gjennom valg.

På denne bakgrunn er det vesentlig at det internasjonale samfunn støtter tiltak som kan fremme ansvarligheten hos afrikanske ledere og øke den folkelige deltakelsen i de politiske beslutningsprosessene. Men fokus for demokratiseringsprosessene må ikke være snever. Tiltakene må spenne over en bred skala og ha langsiktige siktemål.

Det er for det første viktig å bidra til å bedre de fattige og gjeldstyngede landenes økonomi - gjeldslette-tiltak for eksempel -, samtidig

som landene må vise vilje til å prioritere fattigdomsbekjempelse og grunnleggende sosiale tjenester. Det er videre viktig å bidra til å styrke staten slik at den er i stand til å ivareta de minimums-funksjoner en stat må ha. Det er vesentlig å støtte avholdelse av valg, men det har også stor betydning å bidra til å styrke lovverket, rettsvesenet og revisjon, utvikle media som kan nå ut til folk, øke tilgangen til grunnutdanning, etablere lokalsamfunns- og kvinneorganisasjoner, osv.

Målet for demokratiseringen må være å øke politikernes ansvarlighet («accountability»), styrke administrasjonens effektivitet og åpenhet («transparency»), utvikle rettssamfunnet og fremme deltakelse i det politiske liv for såvel kvinner som menn.

Formene for å oppnå dette bør imidlertid kunne variere fra land til land, alt etter de lokale forhold (historie, geografi, befolkning, institusjoner). Det bør være en sentral oppgave å stimulere afrikanerne til selv å utforme et demokrati tilpasset deres egne premisser - et demokrati på afrikansk, basert blant annet på det potensialet som ligger i tradisjonelle institusjoner. Men skal afrikanerne ha rom for å utforme sitt eget demokrati, må eksterne givere ikke gripe for sterkt inn i prosessene. Hensikten er jo også å medvirke til selvstyre.

Tilnærmingene må vurderes konkret fra situasjon til situasjon. Og i noen land kan de økonomiske, politiske, sosiale og kulturelle forhold være slik at eksterne givere av hensyn til stabiliteten bør gi støtte, selv om kravene til demokrati og menneskerettigheter ikke er oppfylt. For uten fred er verken demokrati eller utvikling mulig.

Torild Skard er spesialrådgiver i Utenriksdepartementet og tidligere regiondirektør i Unicef for Vest- og Sentral-Afrika.

Norsk Folkehjelp og Guatemala

AV HANS PETTER BUVOLLEN

DEBATT

ETTER TABLOIDOPPSLAGET i TV2 om Norsk Folkehjelps «støtte til massaker» og «bidrag til å forlenge krigen i Guatemala» sist oktober, har debatten vedvart i VG, Klassekampen og Bistandsaktuelt omkring etiske sider ved å støtte frigjøringsbevegelser og sivile organisasjoner som identifiserer seg med disse. Som nordmann bosatt i utlandet nesten halve livet, synes jeg det er pinlig når behovet for å underholde og vekke oppsikt går på bekostning av etterretteligheten og etiske hensyn, som i håndteringen av temaer som Rikets Tilstand i TV2 har valgt.

Norsk Folkehjelp må finne seg i å bli kritisert og det er viktig å stille spørsmål ved bruken av norske skattepenger, men det bør kunne forventes en større grad av saklighet enn det TV2 la opp til. Det er bemerkelsesverdig at norsk UD ikke gjorde noe aktivt for å rekruttere norske deltakere til FNs Sannhetskommissjon i 1997, ettersom Norge sto for det største økonomiske bidraget til kommisjonen.

Det er underlig at Henrik Hovland, som Norges eneste representant i kommisjonen og med førstehåndskjennskap til rapporten, inn tar et så unyansert syn på den rolle folkelige organisasjoner spilte under den væpnede konflikten i Guatemala. At han i tillegg lar seg benytte til simple påstander i TV2, som prøver å sette likhetstegn mellom lemlested barnelik og arbeidet til Norsk Folkehjelp, vitner knapt om noe annet ønske enn å stikke kjep per i hjula for den allerede magre bistanden som blir de overlevende fra 36 års borgerkrig i Guatemala til del.

Hovland har i debatten kritisert Norsk Folkehjelp for ikke å samarbeide med sivile organisasjoner i Guatemala. Norsk Folkehjelp hadde mange samarbeidspartnere i den perioden som blir berørt av TV2, hvorav flesteparten var forankret i katolske og protestantiske kirkelige organisasjoner.

Vi skammer oss ikke over å ha støttet de nevnte folkelige organisasjonene som alle spilte betydelige roller i organiseringen av sivilbefolkningen i Guatemala, og som i hovedsak hadde blitt anbefalt av kirkebaserte samarbeidspartnere. Det var vågalt å støtte disse organisasjonene

Barnetegning fra Guatemala.

FOTO: KIRSTEN MELLIN-OLSEN

”**Å sette likhetstegn mellom lemlested barnelik og Norsk Folkehjelp, vitner knapt om noe annet ønske enn å ødelegge for bistanden til de overlevende fra 36 års borgerkrig.**

nen da disse oppsto, og Norsk Folkehjelp var en viktig kilde til at disse kunne holde hodet over vannet. Dette kan kalles politisk nødhjelp. Ertetida har vist at disse organisasjonene fostret viktige ledere.

EN FORDEL ved å drive bistand i 2000 sammenliknet med 1980-årene i Guatemala, er selvsagt at krigen er over. Det sivile samfunn er iferd med å etablere seg. I denne fasen har sosialdemokratiske kriterier som Hovland og Ekern etterlyser, noe for seg. Norsk Folkehjelp har viktige bånd til arbeiderbevegelsen, men retningslinjene for organisasjonens internasjonale arbeid er nedfelt i vedtektene som ble ratifisert så sent som i august 1999, og i retningslinjene for internasjonalt arbeid i 1990-årene «Solidaritet uten grenser».

Hvis Hovland og Ekern leser disse, vil det kanskje bli tydeligere at internasjonalt arbeid for vår organisasjon også er politisk motivert. Dette er en viktig kvalitet ved Norsk Fol-

kehjelp som skiller oss ut i forhold til mange andre internasjonale bistandsorganisasjoner. Som representant for Norsk Folkehjelp i Guatemala, er dette kriteriet kanskje det som bidrar sterkest til min personlige identitet med oppgavene for Norsk Folkehjelp. Dette kriteriet blir også verdsatt av lokale samarbeidspartnere og andre internasjonale organisasjoner som ofte sliter med pålagt nøytralitet og upartiskhet, selv der de finner dette etisk svært vanskelig.

Med kravet om uhindret innsyn (transparency) i våre samarbeidsformer, er det adskillig enklere å ha et vedtatt standpunkt på at organisasjonen tar parti, enn at vi må arbeide etter sekundære og uerklærte arbeidsformer som ofte skjer i organisasjoner som offisielt må undertrykke sine sympatier. Vi anerkjenner hver enkelt organisasjons vedtekter og formål med internasjonalt arbeid, og vi håper også at det er åpenhet for mangfold også på dette området i et moderne samfunn som Norge. Mange av Norsk Folkehjelps støttespillere hjemme bidrar til vårt internasjonale arbeid nettopp fordi de synes det er viktig å ta standpunkt.

BISTANDSAKTUELT har i nummer 10/99 tatt opp det historisk interessante temaet om hvordan norsk bistand har forholdt seg til frigjøringsorganisasjoner.

Det er enkelt å være etterpåklok og observere hva som skjedde for 10-15 år siden basert på det vi vet av historisk utvikling i ettertida. Det ville være av større interesse om Hovland var interessert i å sette et kritisk søkelys på det arbeidet vi støtter idag, som nettopp er preget av justering i forhold til situasjonen nå. Hvis vi kan fokusere på hva vi gjør idag, kan konstruktiv kritikk fra Hovland og andre bidra til å forbedre kriteriene for en bistand til dem som virkelig fortjener den.

Hans Petter Buvollen er stedlig representant for Norsk Folkehjelp i Guatemala. I sitt innlegg svarer han på Henrik Hovlands og Stener Ekerens artikler i Bistandsaktuelt nr. 10/99.

hvem? hvor?
hva i all verden?

FOTO: SCANPIX

1. Hvem er dette?
2. I hvilket av Norges hovedsamarbeidsland er både president og statsminister nylig utsatt for attentatforsøk?
3. Hvor lever Hausa-folket, den største folkegruppen i Afrika?
4. Hvilken styreform har Nepal?
5. Når ble Bjørn Tore Godal utenriksminister?
6. Hvor lå Mesopotamia?
7. De vant nylig presidentvalgene i Mosambik og i Namibia. Hvem?
8. Hvem ble nylig valgt til president i Chile?
9. Hvem etterfulgte Tom Vraalsen som bistandsminister i 1990?
10. Tchad grenser til 6 land. Hvilke?
11. Hvor er jaken et verdifullt og uunnværlig husdyr?
12. Langs hvilken fjellkjede går grensen mellom Europa og Asia i Russland?
13. Hva er «Development Today»?
14. Hvilket år invaderte Sovjetunionen Afghanistan?
15. Hva står ILO for?
16. Hva er en afrikanist?
17. I hvilket hovedsamarbeidsland åpnet Norge ambassade 13. januar i år?
18. Hva heter den typiske latin-amerikanske maispannekaken på spansk?
19. Hva er den viktigste kamp-saken for den globale Jubilee-2000-kampanjen?
20. Hvilken nordmann er eksekutivdirektør i Verdens Helseorganisasjon i Geneve?

Bidrag til å bygge fred i Guatemala

AV KIRSTEN MELLIN-OLSEN

DEBATT

Norsk Folkehjelp har selv tidligere i Bistandsaktuelt (nr. 9/99) redegjort for hva støtten til maya-organisasjonene CUC, CPR og CONAVIGUA har gått til - nemlig høyst matnyttige ting og til organisering for å krev rettferdighet i et svært urettferdig samfunn.

Henrik Hovland har fått god plass i media når han bruker episoder, fra fem år før Norsk Folkehjelp kom til Guatemala, for å beskyld dem for å ha «brukt norske penger til terror.» Da refererer han til NF-støtte til de tre nevnte organisasjoner.

CUCs mobilisering av fattigbønder var et mål for militær vold, mens CPR og CONAVIGUA var et resultat av militær vold. Retningen på deres sympati og støtte var derfor en selvfølge.

CPR ble til på grunn av massakrene på begynnelsen av 80-tallet, som gjorde at mange flyktet til fjells

og inn i de dype skogene. De flyktet enkeltvis men forsto at hvis de skulle overleve måtte de organisere seg. De var den eneste gruppen i Guatemala som klarte å holde seg utenfor hærens kontrollområde.

CONAVIGUA ble dannet av enker etter ofre for militær vold. Jeg har hatt ansvar for å administrere LAGs støtte til dem siden 1990.

Organisasjonens ledere fra starten av, Rosalina Tuyuc og Fermina Lopez Castro, er eksempler på hva norsk støtte har bidratt til. Begge sier at norsk støtte har vært vesentlig for driften av CONAVIGUA og at arbeidet innen organisasjonen har gjort at de, på tross av begrenset skolegang, har kunnet påta seg ansvarsfulle oppgaver. Rosalina har sittet i kongressen, som den første indierkvinne noensinne. Bedriftsledere i Guatemala har utpekt henne til en av årets beste ledere og hun har mottatt Amnestys ærespris.

Beskyldninger om geriljavirk-

somhet, med påfølgende trusler og terror, har vært fast følge, for de som har krevd rettferdighet og menneskerettigheter i et brutalt system.

For de fleste er det en innlysende forskjell på det å krev endringer med våpen i hånd, og når en våpenløs stiller de samme krav ovenfor en bevæpnet overmakt. Da urettferdigheten var blitt for stor, grep noen til våpen og det ble ofre på begge sider. Ofrenes sympatier er selvsagt klare, men det forhindrer ikke at det sivile arbeidet de gjør for å fremme krav, som andre bruker våpen for å fremme, er et verdig og nyttig mål for norsk bistand. Slik støtte har bidratt til en utvikling for fred i Palestina, i Sør-Afrika og i Guatemala.

(Innlegget er forkortet, red.)

Kirsten Mellin-Olsen, Latin-Amerikagruppene i Norges kvinnegruppe

bistands-aktuelt

har for tiden stor pågang på leserinnlegg, kronikker og «møter med mennesker». Derfor kan ikke alle innsendte bidrag komme på trykk.

Der vann og sand skaper land

Nesten hvert år er det flom i elva Brahmaputra i Bangladesh. Da fører vannet med seg store mengder av fin sand som avleires og danner mange store og små øyer i elva. Noen ganger legges nye områder til øyene, mens flommen i verste fall kan fjerne en hel øy. I et tett befolket land som Bangladesh med mangel på jordbruksland, er det likevel forståelig at folk har bosatt seg på noen av disse øyene.

Strømmestiftelsen har et prosjekt som omfatter 98 slike øyer, eller chars som de kalles lokalt, i distriktet Kurigram i Bangladesh. Nesten 20 000 familier er involvert i arbeidet som tar sikte på å bedre leveforholdene gjennom opplæring, bevisstgjøring, kredittprogram og tilførsel av nødvendig utstyr. Strømmestiftelsens lokale samarbeidspartner er Rangpur Dinjapur Rural Service som har meget god lokalkunnskap, god administrasjon og særlig kunnskap på de aktuelle fagområder.

I utgangspunktet var dette en befolkning preget av fattigdom, arbeidsløshet og sykdommer. De var svært sårbare for flom og tørke som kunne ødelegge avlingen. Noen ganger ble hjem og grunn ødelagt av flom. Stor avstand til fastlandet og begrenset tilgang på båter gjorde det vanskelig å kommunisere med myndighetene på fastlandet når det var behov for hjelp.

Med hjelp fra Strømmestiftelsen og

NORAD informerer

Med hjelp fra Strømmestiftelsen og støtte fra NORAD har folket ved Brahmaputra organisert seg – mot flom og for en tryggere framtid.

FOTO: SVANHILD NEDREGÅRD

støtte fra NORAD har denne befolkningen organisert seg i flere hundre grupper og 11 sammenslutninger. Disse gruppene vil etter prosjektavslutning i 2000 planlegge sine egne prosjekter. Ansvaret for aktuelle aktiviteter overlates til frivillige som har fått spesiell opplæring for dette. Husholdningene dekker da sine grunnleggende behov og er bedre i stand til å styre sin egen tilværelse. De kan legge seg opp penger til framtidige behov. Befolkningen har sin egen beredskap for flom eller tørke.

Prosjektet har bidratt til å spre be-

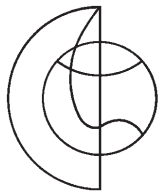
vissthet omkring helse, hygiene og rent drikkevann. Det finnes enkle helsetilbud, bl.a. for gravide. Det er gitt uformell utdanning til barn og voksne, bl.a. i bevisstgjøring og inntektsskapende virksomhet. 67 opplæringscentre for barn er i drift. Ved hjelp av spare- og låneprogrammer kan de nå skaffe seg såkorn eller bufte, eller starte med handel. En feltarbeider er lært opp til å gi behandling, vaksiner og medisin til dyrene. Kvinner har fått opplæring i familielevgivning, noe som faktisk har ført til færre skilsmisser og mindre bruk av medgift.

Målgruppen har selv deltatt i arbeidet. Lokalbefolkningen har bygget skoler og veier. De har satt opp et felles senter til ulike formål og opprettet 7 felles kornlagre. De har plantet trær for å beskytte miljøet og vanningsystemer er i drift. Avlingen er bedre tilpasset området, f.eks. dyrkes det jordnøtter og hvete i sanden. Selv om husene settes relativt høyt i landskapet, dyrkes det helt ned mot strandkanten. Noen hus har gresstak der det bl.a. dyrkes meloner. Forhøyninger i landskapet danner sikre områder i flomperioder. Det legges vekt på å skape arbeidsplasser utenom jordbruket. Det drives fiskeoppdrett og det fiskes i elva.

Befolkningen vet nå hvordan de kan forberede seg for flom eller tørke. De har tatt i bruk VHF-radio for å bedre kommunikasjonene mellom øyene og med fastlandet. Det er levert utstyr som kan hjelpe dem så vel i dagliglivet som under nødsituasjoner, for eksempel motorbåter, rickshawer, megafoner, sirener, radio, lommelykter og paraplyer.

Prosjektet startet i 1993 og avsluttes i 2000. Strømmestiftelsen har så langt mottatt ca. 4 millioner kroner fra NORAD i tilskudd til dette prosjektet. I tillegg kommer Strømmestiftelsens andel på ca. 2 millioner kroner.

Artikkelen er produsert av NORADs avdeling for siviltt samfunn.

Senior Researchers (2 Posts) in Development Research

The Centre for Development Research, which is a leading Nordic centre for social science development research, invites applications for two permanent senior researcher posts. The Centre is an independent institution under the Danish Ministry of Foreign Affairs, with a multi-disciplinary staff of 14 permanent researchers and 10-15 project researchers organised into four research themes. The Centre conducts social science research on development processes and interventions, particularly related to poverty reduction, in Africa, Asia and Latin America. A presentation of the Centre and its research themes is available at www.cdr.dk

One senior researcher shall strengthen the research theme People, Society and Nature. This theme focuses on the interfaces of society and nature as they develop through changing livelihood strategies, social and cultural resource management institutions, and agriculture and environment discourses, within a framework of local, national, and global structures.

The other senior researcher shall strengthen the research theme the Political Economy of Globalisation. This theme focuses on economic development, as affected by changes in global commodity markets, capital and technology flows and in the frameworks and paradigms for economic regulation.

Applicants shall have considerable social science research experience (minimum four years post doc.), preferably involving fieldwork in developing countries. Experience in post-graduate teaching, research management and networking, and consultancies will be considered advantages, as will knowledge of Danish and international development cooperation. The job description for senior researchers can be obtained from the Centre.

Applicants must submit: a presentation of current and future research interests, a CV (including a list of publications), and three copies of five publications for assessment. Applications should be addressed to the Director, Poul Engberg-Pedersen, and arrive no later than **1st of May, 2000**.

Centre for Development Research
Gammel Kongevej 5
DK - 1610 Copenhagen V
DENMARK
tel + 45 3385 4600

M. phil. i Gender and Development

Senter for kvinne- og kjønnsforskning ved Universitetet i Bergen er i gang med oppstartingen av et nytt mastergradsprogram, en **M. phil. i Gender and Development** og til høsten kommer det 5-6 studenter fra Afrika til Bergen for å starte på sin mastergrad. Vi ønsker også at denne mastergraden skal kunne tilbys norske studenter og for dem gjelder samme formelle opptakskrav som til hovedfag. Det vil være en forutsetning at søkerne har akademisk bakgrunn i kjønns- og/eller utviklingsrelevante emner. Studiet er på hovedfagsnivå, og skal munne ut i en avhandling som fortrinnsvis skal være basert på feltarbeid i et utviklingsland. Programmet koordineres ved Senteret i Bergen i samarbeid med relevante grunnenheter ved Samfunnsvitenskapelig, Medisinsk, Psykologisk og Historisk-filosofisk fakultet.

Søknadsfrist 15. april 2000.

Søknadsskjema fås ved henvendelse til:
Senter for kvinne- og kjønnsforskning,
Allégaten 34, 5020 Bergen,
Tel.: 55 58 33 12, Fax: 55 58 96 64

Avdelingsdirektør ved avdeling for utvikling av siviltt samfunn

NORAD er en organisasjon i endring. Fremtidig utviklingsarbeid vil dreie seg om å investere kunnskap, tid og kapital for å bekjempe fattigdom. Det sivile samfunn er en sentral kanal for norsk utviklingsamarbeid.

Til å lede NORADs samarbeid med norske og internasjonale frivillige organisasjoner og andre aktører i det sivile samfunn, søkes det etter en avdelingsdirektør ved Avdeling for utvikling av siviltt samfunn.

Vi søker en person med relevant universitets-/høgskoleutdanning med nasjonal eller internasjonal ledererfaring, gjerne i forhold til frivillige organisasjoner og sivil samfunnsutvikling. Erfaring fra personalledelse, evne til strategisk tenkning og evne til gjennomføring og oppfølging vil bli vektlagt. Videre kreves det gode samhandlings- og kommunikasjonsevner. Det forutsettes god skriftlig og muntlig framstillingsevne på norsk og engelsk. Avdelingsdirektøren vil inngå i NORADs ledergruppe.

Lønn: Lønnstrinn 58-64, avhengig av kvalifikasjoner. Kvinner oppfordres til å søke.

Nærmere opplysninger ved direktør Tove Strand, tlf. 22 24 20 32, eller avdelingsdirektør ADM, Terje Vigtel, tlf. 22 24 20 80.

Søknader merket "SIVSAM00/02" sendes innen 10. februar 2000 til Direktoratet for utviklingsamarbeid (NORAD), Personal- og organisasjonsseksjonen, Postboks 8034 Dep, 0030 OSLO

NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

Norwegian Peoples Aid (NPA) is a Non-Governmental Organisation with close link to the Norwegian Labour Movement. NPA is involved in humanitarian relief and long term development work in 34 different countries with around 200 experts abroad per year in addition to 5000 locally employed staff.

Expected turnover in 2000 is NOK 750 millions. The Head Administration is located in Oslo, Norway.

We need from June 1, 2000 a new Resident Representative ((01/00)) Guatemala

Responsibilities:

- Management and administration of NPA's activities in Guatemala, El Salvador, Honduras and Belize
- Negotiation and liaison with national and international co-operating partners
- Responsible for the program management including budgeting and reporting
- Planning, implementation, follow up of the projects supported, according to country strategies and thematic strategies

Qualifications:

- Relevant higher education
  - Knowledge of the respective area and experience from long term development assistance
  - Experience in negotiation
  - Experience from financial management and budgetary work
  - Personal ability to work under constraints in a varied socio-cultural environment and to cope with complex political situations
  - Both written and verbal proficiency in English and Spanish
  - Computer skills
- In general:**
- For this level/group of positions women candidates are encouraged to apply
  - We emphasise the importance of strong physical and mental health

NPA can offer: Salary and additional allowances in accordance to current rates and a contract of 1 year with possibility for extension. Accommodation, insurance and pension schemes are provided. For further information about NPA, see our home page at: www.folkkehjelp.no and the advertised position at: www.stepstone.no Please send a concise application with CV and copies of certificates and testimonials to Norwegian People's Aid, P.O.Box 8844, Youngstorget, 0028 Oslo, Norway within **10. February, 2000**. Mark the application position no. ((01/00))

Prøv en stillingsannonse i
bistandsaktuelt

Tlf. 22 24 20 40 - 22 24 20 41

nytt om navn?

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@sorvis.no eller på telefon 37 14 98 95.

Lars Thorsen begynner som daglig leder i PRESS - Redd Barna Ungdom fra 1.1.2000. Han tar over etter Ragnar Kleiven, som går over til Redd Barna.

Tina Søreide, snart ferdig hovedfagsstudent i samfunnsøkonomi, har fått midlertidig ansettelse på CMI. Søreide jobber på et prosjekt om skattesystemet i Tanzania og på et prosjekt om utenlandske direkte investeringer og utvikling.

Camilla Røssaak, statsviter, er engasjert for to år i NORADs Seksjon for Sørige Afrika. Hun har tidligere vært Junior Professional Officer (JPO) i Malawi, med ansvar for Demokrati/MR programmet i UNDP.

Morten Lonstad har tiltrådt stillingen som FORUTs stedlige representant i Colombo, Sri Lanka. Han har fra tidligere åtte års fartstid i FORUT som kampanje- og informasjonsleder, før han forlot organisasjonen til fordel for en lederstilling i skolen. I høst har Lonstad arbeidet ved hovedkontoret på Gjøvik som prosjektleder. FORUT er operativt i seks land i Asia og Afrika, men har norske ansatte kun i Sri Lanka.

Kari Svisdahl (50) er ansatt i Norsk Fredskorpssamband Drift AS som informasjonsleder. Hun etterfølger Oddvin Forbord som har vikariert i stillingen i ett år. Kari Svisdahl var fredskorpsdeltaker fra 1992 til -94 i Botswana. Hun har bred arbeids- og ledererfaring og er faglærer med administrasjon og ledelse og veiledningskompetanse.

Camilla Fuglesang Vågmo (25) er ansatt i Norsk Fredskorpssamband Drift AS som prosjektkonsulent i Språkseksjonen. Hun har en mastergrad i samfunnsvitenskap med «quality in services» som spesialfelt.

Atle Solberg tiltrådte 17. januar 2000 i stillingen som leder for Flyktingerå-

dets Kosovo-program. Flyktingerådets program i Kosovo består av juridisk rådgivning/fri rettshjelp til flyktinger, internt fordrevne og tilbakevendte personer. I tillegg drives en omfattende rehabilitering av krigsødelagte boliger. Solberg, som er statsviter, har tidligere vært ansatt for FNs høykommissær for flyktinger i Guatemala og Kosovo, Jugoslavia.

Gunnar Johannesen tiltrådte 12. desember 1999 i funksjonen som Senior National representative i Temporary International Presence in Hebron (TIPH) med oppgaven for Norge som prosjektleder for Community Relations. Han vil derved ha det nasjonale ansvaret for den norske kontingenten - 19 personer rekruttert av Flyktingerådet og 4 rekruttert fra justisdepartementet. Han har tidligere arbeidet blant flyktinger i Filippinene og ved Universitetet i Vilnius. Dessuten har han vært valgobservatør for OSSE en rekke ganger, i tillegg til at han tjenestegjorde i Community Relation-avdelingen i TIPH i 1997.

Jørund Krogsrud tiltrer 1. februar 2000 stillingen som prosjektkoordinator i Flyktingerådets fri rettshjelpsprosjekt for flyktinger og internt fordrevne i Kosovo, Jugoslavia. Krogsrud er utdannet jurist og har tidligere arbeidet for FNs høykommissær for menneskerettigheter i Kosovo, Makedonia og Genève.

Åke Bjørke tiltrer 1. mars 2000 stillingen som prosjektleder for Flyktingerådets fri rettshjelpsprosjekt for flyktinger og internt fordrevne i Kosovo, Jugoslavia. Bjørke er jurist, og kommer fra FN-organisasjonen GRID i Arendal, der han er informasjonssjef. Han har bred internasjonal erfaring, bl.a. fra Kenya, Guatemala og Thailand.

Steinar Sørli (43) har tiltrådt som generalsekretær i Flyktingerådet fra 1. januar i år. Stillingen er et åremål på 6 år. Sørli kommer fra stillingen som leder for

Norges Eksportråds stasjon i Brasil. Sørli har bred samfunnsmessig erfaring fra ulike felt. Han har blant annet vært rådmann i Lillehammer kommune, der han også var daglig leder for eierselskapet og etterbruksfondet for Lillehammer-OL. I tillegg har Sørli tjenes-

tegjort som ambassadesekretær og charge d'affaires ved den norske ambassaden i Portugal, og har også arbeidet som EU-rådgiver i Utenriksdepartementet. Sørli har også erfaring fra det private næringsliv, blant annet som daglig leder for Moelven Systembygg AS.

Nils Haugstveit, avdelingsdirektør i bistandspolitisk seksjon i Utenriksdepartementet slutter i sin stilling. Haugstveit, som også har vært ansatt i

NORAD og utestasjonert i Nicaragua, etablerer seg nå som selvstendig konsulent. Det er ikke klart hvem som etterfølger Haugstveit. Saken blir, ifølge Utenriksdepartementets administrasjonsavdeling, avgjort i slutten av januar eller i begynnelsen av februar. Stillingen er kun utlyst internt.

Lena Hasle er tilsatt som sekretær ved den norske ambassaden i Dhaka, Bangladesh fra 1. desember i fjor. De tre foregående årene var hun juniorekspert i UNDP, Bangladesh. Hun har tidligere jobbet med FNs kvinnekonferanse som førstekonsulent i Barne- og Familiedepartementet. Hun har også hatt en kort periode som konsulent, hvor hun var innom DiS.

Bjørn Frode Østern, er i statsråd den 14. januar utnevnt til ambassadør i

Khartoum, Sudan, i tillegg til sin stilling som ambassadør i Kairo, Egypt.

Aase Speilberg Danielsen, som er ambassadør i Lisboa, Portugal, ble i statsråd 14. januar i år i tillegg utnevnt til ambassadør i Praia, Kapp Verde.

Per Grøtte ble i statsråd den 14. januar i år utnevnt til ulønnet konsul i Takoradi, Ghana.

Bjørnar S. Utheim, som er ambassadør i Mexico, er i tillegg utnevnt til ambassadør i Havana, Cuba.

Hans Fredrik Lehne ambassadør ved ambassaden i Dhaka, Bangladesh, har tiltrådt i avdeling for menneskerettigheter, demokrati og humanitær bistand, seksjon for menneskerettigheter og demokrati. Han begynte arbeidet i seksjonen i oktober i fjor.

Kjell Østrem, ambassadør ved ambassaden i Tunis, fratrådte utenriksstjenesten med alderspensjon den 1. november i fjor.

Elisabeth Mork er utnevnt til attache ved ambassaden i Dhaka for en periode på to år fra 1. oktober 1999.

Leiv Landro, avdelingsdirektør, er utnevnt til spesialutsending (ambassade-råd) for miljø saker ved ambassaden i Beijing. Han begynte sitt arbeid 3. januar i år.

Arild Skåra er utnevnt til første ambassadesekretær ved ambassaden i Lilongwe i Malawi for en periode på to år fra oktober 1999.

Rapport om musikk samarbeid

Det foreligger nå en rapport fra NORADs musikkseminar 18.og 19. mai 1999, der en rekke sentrale representanter fra musikk- og kulturliv i norske samarbeidsland deltok. Rapporten gjengir innleggene til 11 innledere, blant annet om erfaringer fra musikk samarbeid i Latin-

Amerika, Asia og Afrika. I tillegg gjengis debattene etter innleggene.

Tittelen på seminaret var «Music Cooperation between Norway and the South - What did we learn? Where do we go?»

Rapporten kan fås fra informasjonssenteret i NORAD.

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 1. mars

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Amerikanske Carol Bellamy, øverste leder i UNICEF.
2. Sri Lanka.
3. I Nigeria og Niger.
4. Konstitusjonelt monarki.
5. I januar 1994.
6. Mellom elvene Eufrat og Tigris (deler av dagens Tyrkia, Syria og Irak).
7. Presidentene Joaquim Chissano og Sam Nujoma (begge ble gjenvalgt i sine respektive land), hhv. Mosambik og Namibia.
8. Sosialisten Ricardo Lagos.
9. Grete Faremo.
10. Libya, Sudan, Sentralafrikanske republikk, Kamerun, Nigeria og Niger.
11. I det asiatiske høylandet, Himalaya og Tibet-platået.
12. Langs Uralfjellene.
13. Et uavhengig, engelskspråklig tidsskrift med fokus på nordisk bistand og utvikling.
14. 1979.
15. International Labour Organization.
16. Kjenner av afrikansk historie, kultur og språk.
17. Nepal.
18. Tortilla.
19. Å slette u-landsgjelda
20. Jonas Gahr Støre.

Karakterboka - fra null til 20:

- Alt riktig:** Les spørsmålene før svarene - ikke omvendt!
- 15-19:** Verden trenger deg.
- 10-14:** Du kan se framtiden lyst i møte.
- 5-9:** Ikke så verst.
- 1-4:** Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
- 0:** Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdens spørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse: .....

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**, c/o Norsk Fredskorpssamband Drift A/S, boks 6747 St. Olavs plass, 0130 Oslo.

VISSTE DU AT...

...det å kjøpe en datamaskin ville koste en gjennomsnitt innbygger i Bangladesh mer enn åtte års inntekt, mens det koster en amerikaner bare en månedslønn.

(Kilde: Human Development Report, UNDP 1999)

«Ingen gud kan måle seg med strupen. Den mottar daglige offergaver.»

Ordtak fra Nigeria.

Én verden – på Internett

Internt fordrevne på nett

Flyktninger i eget land er tema for en ny hjemmeside på internett. På adressen www.idpproject.org kan du klikke deg inn for å få omfattende informasjon om internt fordrevne – årsaken til konflikten i landet, statistikk og beskrivelser av behov for humanitær hjelp og beskyttelse.

Flyktningerådet lanserte den nye databasen rett før jul. Foreløpig har den informasjon over situasjonen i 15 ulike land.

LONDON (b-a): Selv om Internett har fått et klart kommersielt preg de siste årene, er det aktører i cyberrommet som har andre motiver enn å øke aksjekursen dramatisk. I løpet av de siste par årene er Internett også blitt en arena for solidaritetsarbeid og utviklingsspørsmål.

mye større grad et demokratisk medium, sier Peter Armstrong.

Han forlot BBC i sin tid for å være med på å starte One World. Armstrong og Anuradha Vittachi er redaktører for nettstedet oneworld.net, og har ansvaret for at websidene er oppdatert med nyheter fra nettverket av partnere over hele verden. De må velge daglig mellom 4-5000 saker som søkemotoren finner til dem på alle One Worlds partneres nettsteder.

Internett er globalt, koster lite, er lett å oppdatere og i mye større grad et demokratisk medium.

Peter Armstrong, leder av One World.

Kan nå stort publikum. – Vi vet at mange ikke har tilgang på Internett. Mange vil ikke ha tilgang på Internett selv på lengre sikt. Men vi mener likevel at mediet har et klart demokratisk aspekt, fordi man ved få ressurser og relativt enkle midler kan nå et stort publikum. De fattige kan likevel bli representert og deres synspunkter kan bli hørt. Det er One Worlds oppgave å bidra til at budskapet ikke drukner i all informasjonen som finnes på nettet, fastholder Armstrong.

Nettstedet www.oneworld.net formidler nyheter og annet stoff fra alle sine partnere. Sakene som ikke havner på førstesiden eller på noen av de andre undersidene blir arkivert. Etter hvert utgjør informasjonen en betydelig database av informasjon. Ved hjelp av enkle søkeskjemaer kan en finne det en vil som er knyttet til utviklingsspørsmål. Et søk på NORAD resulterte for eksempel i 448 treff.

BT sponser. One World tar en liten avgift fra sine partnere og deres nettløsninger gir en del inntekter, men selskapet er avhengig av større sponsorer som BT (British Telecom) som har fått logoen sin diskret plassert på nettstedet.

– Vi har satt klare betingelser til

våre sponsorer og det er en pågående debatt i styret om hvilke sponsorer som kan støtte oss, sier Peter Armstrong.

I disse dager lanserer One World en tv-kanal. Men den lanseres på Internett. Filmer og reportasjer kan lastes ned, når leseren vil.

Paal Eckhoff Salvesen er journalist i Sørvis Presse og Informasjon.

INFORMASJON

• PAAL ECKHOFF SALVESEN

Den britiske organisasjonen One World har i løpet av de siste årene utviklet ett av de viktigste nettstedene på Internett for globale spørsmål. One World har samlet et nettverk av om lag 650 partnere over hele verden som utgjør en enorm kunnskapsbase over informasjon relatert til utviklingsspørsmål.

– Vi ønsket å lage en portåpner, eller en portal om du vil, som ville samle alle de viktigste ressursene på Internett på ett sted. Vi ønsker å tilby den interesserte leser tilgang på informasjon om bærekraftig utvikling fra hele verden. Men ikke minst ønsket vi å tilby organisasjoner og nettverk i den fattige verden en mulighet til å bruke Internett som en kanal for synspunkter til et større publikum, sier Peter Armstrong, en av grunnleggerne av One World.

Mer demokratisk enn tv. Armstrong er direktør i selskapet, som har eksistert i seks år. One World var tidligere et fjernsynsselskap, men i 1994 bestemte selskapet seg for å satse på det nye mediet – Internett.

– Tv-mediet ble mer og mer en kanal for underholdning, og gled vekk fra sin rolle som formidler av seriøse emner. Internett er globalt, koster lite, er lett å oppdatere og i

One Worlds hovedside samler daglig nyheter fra de partnerne som er knyttet til nettverket, og har samlet enorme mengder med nyttig informasjon om utvikling på ett sted.

Kirkens Nødhjelp er en felleskirkelig, frivillig og selvstendig organisasjon for internasjonal diakoni. Vi arbeider for å redde liv og skape grunnlag for menneskeverdige livsvilkår, og vi vil avdekke og bekjempe undertrykkelse. Dette ønsker vi å oppnå gjennom fleksibel og effektiv katastrofeberedskap og langsiktig bistand.

Vi vil være en pådriver i norsk kirkeliv og i det norske samfunn for solidaritet og samarbeid med mennesker i den fattige del av verden. Virksomheten skjer gjennom gjensidig og forpliktende samarbeid med kirker, organisasjoner og institusjoner både i den fattige og den rike del av verden. Kirkens Nødhjelp har et budsjett for 2000 på 400 mill. kroner og en stab på 110 som arbeider i Norge og ved våre prosjekter i fire verdensdeler.

Ikke den høyeste lønnen, men en annerledes utfordring.

Kirkens Nødhjelp søker

KOORDINATOR for vann- og sanitærprosjekt

Kirkens Nødhjelp (KN) har utviklet spesiell kompetanse og kapasitet på vann- og sanitærrelaterte prosjekt. Kompetansen utnyttes bl.a. innenfor det norske beredskapssystemet NOREPS. Organisasjonens innsats på området settes inn både i langsiktig bistand og i akutte krisesituasjoner. I nødhjelpsoperasjoner samarbeider KN med Det internasjonale Kirkens Nødhjelp, Action by Churches Together (ACT) og FN-organisasjoner.

Ansvarsområder:

- Ledelse og videreutvikling av KNs vann- og sanitærprosjekt (herunder servicepakken for raske utrykninger: Emergency Water & Sanitation Preparedness)
- Forundersøkelser for og implementering av KNs vann- og sanitærprosjekt i katastrofeområder.
- Identifisering av beredskapsutstyr og samarbeid med leverandører av disse.
- Videreutvikling av KNs beredskapsteam i tilknytning til vann- og sanitærprosjekt.

Kvalifikasjoner:

- Faglige kvalifikasjoner innenfor hydrogeologi og teknisk implementering av vann- og sanitærprosjekt.
- Erfaring innen ledelse, økonomistyring, bistandsarbeid og nettverksarbeid.
- Gode leder- og teamegenskaper og god kulturforståelse.
- Gode engelskkunnskaper. Kjennskap til spansk og fransk ønskelig.

Betingelser:

- Stillingen lønnes som førstekonsulent eller spesialrådgiver 1067, avhengig av kvalifikasjoner, ltr. 32 – 39, (kr 241 700 – 269 000), eller ltr. 40 – 44 (kr 273.600 – 293.200)
- Kollektiv pensjonsordning og gruppelevesforsikring.

Stillingen medfører en del reising.

Den som ansettes må være lojal mot Kirkens Nødhjelps kristne verdigrunnlag

Søknadsfrist: 18.02.2000. Ønsket tiltredelse: snarest

Nærmere opplysninger:

Tlf. 22 09 27 00 ved spesialrådgiver Geir Valle og personalkonsulent Anne Lise Fosslund

Søknad med CV sendes:

Kirkens Nødhjelp, Postboks 4544 Torshov, 0404 OSLO

KIRKENS NØDHJELP

Sammen for en rettferdig verden

www.nca.no